

Závěrečná evaluační zpráva

Název projektu	Cochemský model v ČR
Doba realizace projektu	1.1. 2017 – 30. 10. 2019
Evidenční číslo projektu	CZ-03.3.X/0.0/0.0/15_024/0007251
Hodnocená intervence	
Tvůrce evaluačních výstupů	Viktor Květoň, Petr Fanta
Kontakt	kveton@ireas.cz , fanta@ireas.cz

Obsah

Manažerské shrnutí	3
1. Úvod a cíle evaluace	5
2. Kontext projektu Cochemský model v ČR	6
3. Metodika evaluace	11
3.1 EQ 1 – Jak se změnilly základní charakteristiky opatrovnického řízení (délka řízení, počet řízení končících dohodou, apod.) v praxi OS v Mostě po zavedení Cochemské praxe?	12
3.2. EQ 2 - Jak se změnilly základní charakteristiky opatrovnického řízení na OS v Mostě po zavedení Cochemské praxe v porovnání s jinými soudy?.....	13
3.3. EQ 3 - Jak ovlivnily aktivity projektu (edukace, mediace a terapie) průběh a výsledek opatrovnického řízení?	13
3.4. EQ 4 - Jak realizace projektu ovlivnila spolupráci a činnost dotčených subjektů v rámci sítě partnerů?	14
4. Analýza výchozího stavu cílových skupin	15
4.1 Charakteristika cílové skupiny	15
4.1.1 Rozvádějící se páry	15
4.1.2 Nezletilé děti z rozvádějících se párů	17
4.2 Analýza cílových skupin v okrese Most	18
4.3 – Institucionální situace v soudnictví a sociální péči	19
5. Výsledky intervence (analýza změn cílového stavu)	20
5.1 Změny a vývoj soudních rozhodnutí na okresním soudě v Mostě před a po implementaci Cochemské praxe	20
5.2 Komparace s vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji	23
5.3. Poznání vlivu edukace, mediace a terapie na výsledky řízení.....	27
5.2 Změny v síti partnerů	32
6. Závěry a doporučení	36
Přílohy.....	38

Manažerské shrnutí

Závěrečná evaluační zpráva vyhodnocuje výsledky a částečně také dopady v realizaci projektu Cochemský model v ČR, který realizuje zapsaný spolek Mosty – sociálně psychologické centrum.

Projektový záměr se snažil reagovat na problematiku častého rozpadu rodin a z toho vyplývajících sociálních dopadů. Jako vhodné řešení se jevila implementace tzv. Cochemského modelu, který je postaven na efektivní spolupráci soudů a sociálních pracovníků. Tento model je dlouhodobě ověřen v SRN a jeho aplikace do ČR nepřináší nároky na příliš zvýšené finanční zdroje ani lidský kapitál. Projekt Cochemský model v ČR je projektem zaměřeným na zavádění a ověřování sociální inovace, v tomto případě na možnost využití Cochemského způsobu práce při opatrovnických sporech.

Identifikované změny v rámci okresního soudu v Mostě před a po implementaci Cochemské praxe:

- Průměrný počet vyřízených věcí je v případě situaci po roce 2015 (tj. v období, kdy se Cochemská praxe uplatňuje), vyšší než v případě referenčních let 2013 a 2014.
- Zatímco před implementací Cochemské praxe byl podíl dohod cca 30 % (v roce 2013 30 %, v roce 2014 33 %), tak po aplikaci a rozšíření Cochemské praxe mezi senáty na okresním soudě dochází k růstu dohod mezi rozcházejícími/rozvádějícími se páry (růst až o 9 p.b., tj. 39 % v roce 2019 a 37 % v roce 2018).
- U podaných prvnávrhů a míry jejich ukončení dohodou/nedohodou bylo nalezeno, že ve sledovaném období dochází ke zvyšování podílu dohod (meziroční růst 2,28 p.b., přičemž k nejvyššímu nárůstu došlo mezi roky 2017 – 2019, tj. v době intenzivně se aplikující Cochemské praxe). V roce 2018 byl podíl dohod u prvnávrhů 55 %. Roky 2015 a 2016 lze považovat spíše za testovací roky, kdy na vybraných soudních senátech byl tento přístup postupně zaváděn.
- Významné rozdíly byly identifikovány v případě komparace průměrné délky dní soudních řízení v období 2013 – 2014 vers. 2015 – 2019. Výsledky především ukazují celkově se snižující délku řízení u většiny forem rozhodnutí. Např. v případě „vyhovění“ se jedná v průměru o 10 dní kratší řízení, než bylo v situaci před implementací Cochemského modelu.

Komparace s vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji:

- Míra dohod je na okresním soudu v Mostě významně vyšší než v referenční skupině soudů, a to jak v případě prvnávrhů, tak i případů, které nejsou prvnávrhy. Nicméně v případě prvnávrhů je tento rozdíl ještě významnější než u zbývajících případů. Např. při srovnání s okresním soudem v Teplicích je tento rozdíl podílu dohod u prvnávrhů dokonce 44,28 p.b. v roce 2019 a 25,5 p.b. v roce 2018. Specifický pohled na prvnávrhy a míru dohod, kterými jsou tyto prvnávrhy ukončeny/rozhodnuty ukazuje na pozitivní vliv aplikované Cochemské praxe.
- Významný rozdíl mezi referenční skupinou soudů a okresním soudem v Mostu byl nalezen u případů, které jsou ukončeny dohodou. Konkrétně lze uvést, že komparace situace na soudě v Teplicích s okresním soudem v Mostu jednoznačně prokazuje zvyšující se rozdíl v podílu případů, které jsou ukončeny dohodou (růst dohod je právě na okresním soudu v Mostu).
- Z hlediska délky řízení a podílu dohod lze výsledky shrnout následovně: (1) jasně se ukazuje meziročně se zvyšující podíl dohod na vyřízených věcech na okresním soudě v Mostě, kdy se současně snižuje průměrná délka řízení, (2) okresní soud v Teplicích vykazuje ve sledovaném

období velmi stabilní výsledky, kdy jsou soudní řízení „relativně krátká“ (srovnatelná s okresním soudem v Mostě), nicméně míra dohod je téměř poloviční, (3) délka řízení na okresním soudu v Chomutově je prokazatelně nejvyšší ze srovnávaných soudů a podíl dohod na vyřízených věcech značně kolísá.

- Vztah mezi podílem dohod na vyřízených věcech a délkou řízení tedy existuje a výsledky naznačují asociaci právě s implementací Cochemské praxe, kdy okresní soud v Mostě vykazuje jak nejvyšší míru dohod, tak i postupně se zkracující délku řízení.

Poznání vlivu edukace, mediace a terapie na výsledky řízení u okresního soudu v Mostě:

- Výsledky jasně ukazují, že v případech, kdy byly aplikovány různé formy podpory pro rozvádějící/rozcházející se páry (tj. edukace/mediace/terapie nebo jejich různé kombinace), se obecně podařilo dosáhnout mnohem častěji dohody. Když se tyto přístupy nenabízely/neaplikovaly, podařilo se dosáhnout dohody „pouze“ u 31,41 %, zatímco u párů, které prošly touto formou podpory, je míra dohody 57,66 %.
- U případů s aplikovanou edukací/mediací/terapií se podařilo významně zkrátit celkovou dobu soudního řízení. Průměrná doba byla 128 dní ve srovnání se 191 dny u soudních případ, kdy tento přístup nebyl implementován.
- Výsledky prokazují, že soudce u senátu, kde je plnohodnotně aplikovaná filozofie Cochemského modelu vykazuje v průměru kratší délku řízení než zbývajícím soudním senátům. Současně je zřejmé, že délka řízení se mírně zvýšila při zavedení a aplikaci některé z forem podpory pro rozvádějící se páry (edukace/mediace/terapie), ale současně je u tohoto soudního senátu (aplikujícího Cochemskou praxi) podstatně vyšší míra dohod při zavedení takových forem podpory (podíl dohod je až 70 %).
- Specificky bylo následně zkoumáno, jakým způsobem bylo u senátu č. 40 soudní rozhodnutí ukončeno, tj. jestli je výsledkem výlučná, střídavá nebo společná péče o dítě. Výsledky jednoznačně ukazují, že nadpoloviční část výsledků procesu je u soudního senátu aplikujícího Cochemskou praxi zakončeno společnou (případně střídavou) péčí (celkem 55 %, přičemž společná péče je z toho ve 48 % případů). Vzhledem k jednotlivým typům péče o dítě a nezletilé (a v souvislosti s dlouhodobou praxí v Česku) to lze považovat za pozitivní výsledek.
- Nejvyšší míra uzavřených dohod je v případě párů, které prošly pouze edukací. Další vysoký podíl uzavřených dohod byl identifikován u párů, které prošly edukací a následně terapií.
- Naopak ve všech zbylých případech, tj. mediace, terapie (samostatně), nebo v kombinaci mediace a terapie, se dohody u většiny párů nepodařilo dosáhnout.
- Z hodnocení plyne, že edukace je klíčová forma podpory rozvádějícím/rozcházejícím se párami. Naopak páry, které neprošly edukací a využily pouze mediaci či terapii (nebo jejich kombinaci) dohody dosahují podstatně obtížněji. Nicméně to je ovlivněné skutečností, že mediace a terapie jsou aplikovány v „komplikovaných“ a složitějších případech.
- V případě edukace a kombinace edukace s mediací či edukace s terapií se daří zkrátit celkovou délku řízení (např. v případě edukace na 101 dní, v případě kombinace edukace a terapie na cca 45 dní).

Zhodnocení vytvořené sítě zainteresovaných stran:

- Spolupráce zainteresovaných stran klíčových pro realizaci projektu byla dohodnuta již v době přípravy projektu.

- Do řešení projektu postupně vstupovaly další zainteresované strany, primárně z vlastní iniciativy. Jejich přínos byl primárně v poskytnutí dílčích informací, zkušeností a know how ze své činnosti.
- Přínosem pro zainteresované strany bylo navázání nových kontaktů a seznámení se s novým způsobem práce. Díky nově zapojeným partnerům je zajištěna kontinuita aktivit a udržitelnost výsledků projektu.

1. Úvod a cíle evaluace

Tato závěrečná evaluační zpráva předkládá výsledky evaluace projektu Cochemský model v ČR, který realizoval zapsaný spolek Mosty – sociálně psychologické centrum od 1. 11. 2017 do 31. 10. 2019. Projekt se zaměřoval na zavedení a ověření možnosti využití Cochemského modelu v praxi opatrovnických řízení v České republice. Blíže je Cochemský model popsán v kapitole 2.

Projekt Cochemský model v ČR je projektem zaměřeným na zavádění a ověřování funkčnosti a použitelnosti sociální inovace, v tomto případě na možnost využití Cochemského modelu, a jako takový byl podpořen z Operačního programu Zaměstnanost v rámci výzvy č. 24 Sociální inovace v oblasti sociálního začleňování a přístupu na trh práce pro nejohroženější skupiny s registračním číslem CZ-03.3.X/0.0/0.0/15_024/0007251.

Průběh, výstupy i výsledky projektu byly po dobu projektu průběžně evaluovány nezávislými evaluátory podle navrženého evaluačního designu. Výsledkem průběžné evaluace je tato závěrečná evaluační zpráva.

Cílem závěrečné evaluační zprávy je na základě provedených šetření a analýz posoudit a na zjištěných datech prokázat, zda a jakým způsobem zavedení Cochemského modelu do praxe okresního soudu v Mostě přispělo ke zlepšení průběhu a výsledku opatrovnických řízení a jakým způsobem se Cochemská činnost projevila na způsobu práce sítě partnerů v sociální práci. Zpráva přináší shrnutí zjištěných závěrů a následně formuluje doporučení k využití Cochemského modelu v praxi českých soudů.

Při návrhu struktury této závěrečné evaluační zprávy vycházel evaluační volně ze struktury evaluační zprávy doporučené Ministerstvem práce sociálních věcí ČR, s tím, že struktura byla po konzultaci se zadavatelem upravena pro konkrétní potřeby evaluace projektu Cochemský model v ČR.

1.1. Evaluační otázky

Pro zpracování evaluace projektu Cochemský model v ČR byly realizačním týmem stanoveny 4 evaluační otázky, kterými se evaluace řídila. Zodpovězení evaluačních otázek umožní posoudit vhodnost využití Cochemského modelu v České republice, jeho funkčnost a přínosnost pro společnost. Na základě zjištění bude možné posoudit vhodnost rozšíření využití Cochemského modelu do praxe českých soudů v rámci opatrovnických řízení.

Pro potřeby evaluace projektu byly formulovány následující 4 evaluační otázky:

- EQ 1. Jak se změnilы základní charakteristiky opatrovnického řízení (délka řízení, počet řízení končících dohodou, apod.) v praxi OS v Mostě po zavedení Cochemské praxe?
- EQ 2. Jak se změnilы základní charakteristiky opatrovnického řízení na OS v Mostě po zavedení Cochemské praxe v porovnání s jinými soudy?

- EQ 3. Jak ovlivnily aktivity projektu (edukace, mediace a terapie) průběh a výsledek opatrovnického řízení?
- EQ 4. Jak realizace projektu ovlivnila spolupráci a činnost dotčených subjektů v rámci sítě partnerů?

Evaluační otázky byly od vstupní zprávy mírně formulačně upraveny, aby lépe vystihovaly předmět evaluace a byly lépe schopné postihnout doložitelné přínosy intervence projektu Cochemský model v ČR. Významově zůstaly otázky ve shodě s jejich původní formulací.

Metodika řešení a zodpovídání evaluačních otázek je uvedena v kapitole 3 – Metodika evaluace, odpovědi na evaluační otázky pak uvádí kapitola 6 – Závěr a doporučení.

2. Kontext projektu Cochemský model v ČR

2.1. Představení Cochemského modelu

Cochemský model představuje způsob efektivní spolupráce soudů, sociálních pracovníků a dalších odborníků při řešení opatrovnických sporů. Cochemská praxe vznikla v Německu v oblasti Cochem-Zell, odkud převzala i své jméno. V 90. letech 20. Století ji vyvinul a rozšířil německý opatrovnický soudce Jürgen Rudolph. Cílem této praxe je vyřešení sporů při rozchodu nebo rozvodu rodičů, přičemž je maximálně zdůrazňován prospěch dítěte.

Jak uvádí server www.cochem.pro, stojí Cochemská praxe na 4 základních principech:

1. Je snaha o co nejrychlejší vyřešení sporu mezi rodiči, aby konflikt dále neeskaloval a situace se nezhoršovala. Soud například nařídí jednání do 14 dnů od podání návrhu.
2. Základním principem řešení je zachování rodičovské odpovědnosti za dítě u obou rodičů. Otázkou tedy není, kdo z nich bude mít dítě v péči, ale jak bude mezi ně péče rozdělena.
3. Vždy je preferována dohoda rodičů před názorem soudu.
4. Rodiče jsou vedeni k dohodě za pomoci odborníků. Zpočátku může jít i o vynucenou spolupráci rodičů (pod hrozbou znevýhodnění v soudním sporu), postupně se však obvykle stává dobrovolnou.

Cochemská praxe je založena především na interdisciplinární spolupráci a rovnosti jednotlivých profesí zapojených do řešení opatrovnického případu. Těmito profesemi mohou být například soudy, orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), psychologové, mediátoři, advokáti, či zástupci neziskových organizací. Tyto všechny organizace či profese postupují a vedou rodiče k tomu, aby sami přijali zodpovědnost za svůj postup a bez eskalace problému se snažili najít nejlepší vhodné řešení celé situace pro své děti.

Je důležité zdůraznit, že Cochemská praxe není uceleným návodem přesných metod, jak při opatrovnickém řízení postupovat, ale spíše filozofickým přístupem, který říká, že díky spolupráci a komunikaci s rozvádějícími se rodiči lze dosáhnout oběma stranami dobrovolně akceptovaného řešení, které bude v dané situaci nejlepší pro jejich děti. Tuto filozofii pak můžou jednotlivé zúčastněné strany při opatrovnickém řízení uplatňovat buď plně, částečně, nebo vůbec.

Výhodou Cochemské praxe při řešení opatrovnických sporů je její velmi vysoká účinnost v porovnání s jinými přístupy.

2.1 Specifika Cochemského modelu v okrese Most

Projekt Cochemský model v ČR, v rámci kterého byla vypracována tato evaluační zpráva, se soustřeďuje na zavedení a ověření aplikace Cochemského přístupu na okresním soudě v Mostě. Projekt reaguje na dlouhodobou diskusi o možnosti širšího využití Cochemského přístupu v praxi českého soudnictví. Přestože je Cochemský přístup přijímán a uznáván většinou odborníků v dané oblasti jako vhodný a funkční, jeho širší využití v soudní praxi bylo v době přípravy projektu spíše v rovině teoretických úvah a diskusí, než v rovině praktické aplikace. V době přípravy projektu byl ve větší míře Cochemský model testován a uplatňován pouze na dvou soudech v České republice, a to na okresním soudě v Novém Jičíně a právě na okresním soudě v Mostě.

Přestože byl Cochemský model na OS v Mostě částečně u některých senátů testován již v době před realizací projektu tj. v období 2015 – 2016, k většímu uplatnění v praxi prakticky všech senátů došlo až od roku 2017, kdy byl tento přístup podpořen i aktivitami projektu. Nejvýznamnějším faktorem v počátku praktického uplatňování Cochemské praxe v činnosti OS v Mostě je velmi silná podpora vedení soudu směrem ke Cochemskému přístupu.

Jak společensky významné je inovační řešení?

Inovační řešení ověřované projektem Cochemský model v ČR lze považovat za velmi společensky významné z mnoha důvodů, nicméně tím hlavním důvodem je vedení všech zúčastněných stran v opatrovnickém řízení k maximálnímu zohlednění vhodnosti řešení pro dítě.

V konečném důsledku by mělo při aplikaci Cochemského přístupu dojít ke zkrácení opatrovnického řízení, ale zejména k minimalizaci negativních dopadů na dítě, kterému nejvíce ubližuje právě dlouhotrvající spor rodičů. Nalezení rychlého řešení, se kterým budou oba rodiče a ideálně i dítě souhlasit, je nejlepší způsob, jak předejít negativním psychickým dopadům na dítě. Právě tyto psychické dopady mohou vést k psychickým poruchám a nemocem, jako jsou deprese či apatie, ke zhoršení chování a prospěchu dětí ve škole, vzniku závislostí, apod. Všechny tyto potenciální dopady s sebou následně přinášejí zvýšené společenské náklady. Pokud se díky aplikaci Cochemské praxe daří tyto negativní jevy minimalizovat, je inovační řešení společensky velmi významné.

K dalším dlouhodobým společenským přínosům může patřit:

- Zvýšení průchodnosti soudů
- Snížení počtu klientů sociálních služeb (OSPOD, Psychologicko-pedagogické poradny, apod.)
- Snížení společenských nákladů (potřebný nižší počet soudních a sociálních pracovníků).

Jakými daty je tato společenská významnost podložena?

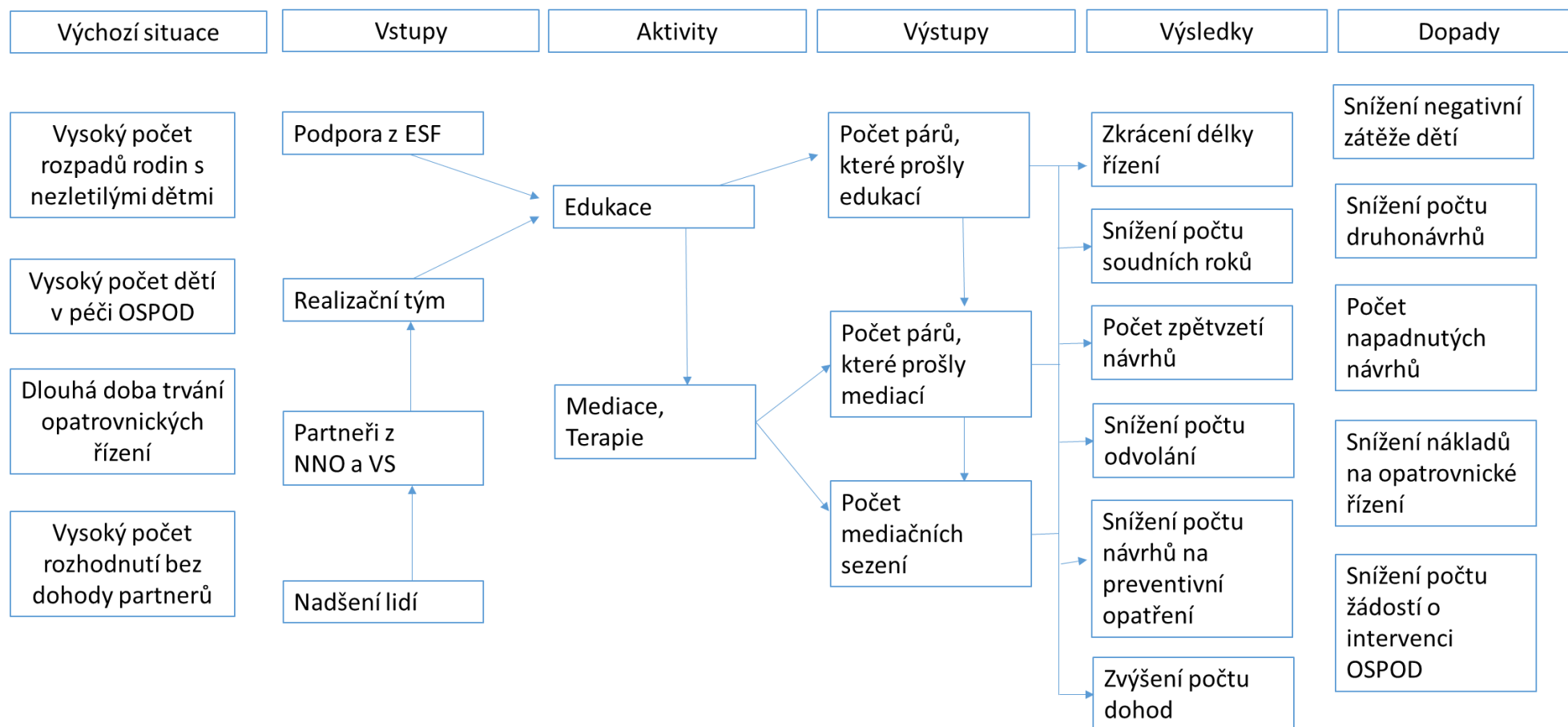
Společenská významnost inovačního řešení je podložena zejména statistickými údaji o počtu rozvodů a opatrovnických řízení, daty a informacemi od sociálních partnerů, kteří se opatrovnických řízení účastní, informacemi o počtu nezletilých dětí využívajících péče sociálních služeb či ústavů.

V neposlední řadě je významnost podložena i vědeckými články a studiemi, které popisují vliv rozpadu rodiny na dítě. O tyto datové zdroje se částečně opírá kapitola 4. Analýza výchozího stavu cílových skupin.

Teorie změny

Předpokládané působení intervence projektu aplikace Cochemského přístupu v ČR, takzvaná teorie změny, je schematicky zachyceno na následujícím obrázku.

Obr. 1. Teorie změny projektu Cochemský model v ČR (vlastní rekonstrukce dle rozhovorů s řešiteli projektu a projektové žádosti)

Výše uvedená teorie změny intervence ukazuje předpokládané působení projektu zavedení Cochemské praxe v ČR, konkrétně v praxi okresního soudu v Mostě. Teorie změny vychází z následující předpokládané kauzality:

1. aktuální situace v opatrovnickém řízení v ČR je charakterizována určitými problémy, mezi které patří vysoký počet rozpadů rodin s nezletilými dětmi a z toho vyplývajících opatrovnických řízení, případně zásahů OSPOD. Tato řízení trvají poměrně dlouhou dobu a ne vždy jsou zakončena dohodou obou partnerů, často spíše rozhodnutím soudu. To má všechno dohromady významný negativní vliv na nezletilé děti (viz část Výchozí situace).
2. Cílem intervence je dosáhnout zlepšení výchozí situace tak, že bude minimalizován dopad rozpadu rodiny na děti. Toho je možné docílit tehdy, pokud se zkrátí opatrovnické řízení a dítě tak bude nejistotě exponováno co nejkratší dobu, a dále v případě, že během řízení dojde k dohodě rodičů. To bude mít za výsledek „spokojenost“ obou rodičů s výsledkem, čímž dojde ke snížení počtu podaných odvolání a druho- a dalších návrhů na úpravu péče. V teorii změny označeno jako Dopady.
3. Předpokladem k dosažení Dopadů je nutnost dosáhnout určitých krátkodobých Výsledků jakožto přímých důsledků intervence. Těmito podmiňujícími Výsledky jsou zejména celkové zkrácení opatrovnického řízení a zvýšení počtu dohod rodičů. Podpůrnými výsledky je potom snížení počtu soudních roků, snížení odvolání a návrhů na předběžná opatření, případně zvýšení počtu zpětvzetí návrhů.
4. Podmiňujícím faktorem k dosažení Výsledků je dosažení výstupů v podobě rozvádějících se párů, které prošly Aktivitami projektu v podobě edukací, mediací, či terapií, což jsou základní nástroje Cochemského přístupu.
5. K zajištění realizace Aktivit vedoucích k Výstupům budou použity Vstupy v podobě realizačního týmu složeného z různých spolupracujících institucí a fungujícího díky nadšení a podpoře z OPZ.

Takto fungující mechanismus popsany v teorii změny by měl vést k dosažení plánovaného zlepšení. Zda se plánovaných výsledků skutečně podařilo dosáhnout, by měla zhodnotit evaluace, jejíž závěry přináší tato evaluační zpráva.

Jak je prokázáno, že ke změnám charakteristik CS došlo díky inovačnímu řešení?

V souladu s navrženou metodikou evaluace bylo provedeno kontrafaktuální srovnání cílové skupiny, která prošla intervencí a byla při řešení jejich opatrovnického sporu využita Cochemská praxe, se dvěma skupinami kontrolními, kde Cochemská praxe využita nebyla. Další srovnání využívá údaje ze stejného soudu, avšak v době před aplikací Cochemského přístupu a v době po zavedení Cochemského přístupu do praxe soudu.

3. Metodika evaluace

Primárním zadáním evaluace bylo zjistit, zda a do jaké míry Cochemský přístup zlepšuje kvalitativně průběh a výsledky opatrovnických řízení a potažmo zlepšuje situaci dětí a dopady rozvodového, resp. opatrovnického řízení na ně. V této kapitole je popsána metodika použitá pro sběr, zpracování a interpretaci dat, přičemž je tato metodika evaluace rozdělena podle jednotlivých evaluačních otázek.

Obecně byly upřednostněny kvantitativní metody založené na statistickém vyhodnocení „tvrdých“ dat s ohledem na to, že jsou průkaznější a pro potřeby evaluace existoval dostatečně velký soubor dat. Kvalitativní metody byly využity zejména pro zodpovězení EQ 4, která se zaměřuje na kvalitativní rozměr projektu.

Evaluátoři si jsou vědomi, že velká část výsledků a dopadů aplikace Cochemské praxe při řešení opatrovnických řízení má spíše kvalitativní povahu. Cochemská praxe přináší zejména lepší komunikaci mezi rodiči, která umožňuje snadnější řešení praktických otázek nejen při samotném opatrovnickém řízení, ale i v další následné komunikaci mezi rodiči navzájem a mezi rodiči a dětmi. Celkově se tak zlepšuje primárně situace a psychický stav dítěte, což je hlavním cílem aplikace Cochemské praxe. Tyto výsledky jsou však dlouhodobého charakteru, což znemožňuje jejich ověření v době realizace projektu, a navíc jsou prakticky téměř neměřitelné. Z tohoto důvodu byly při hodnocení přínosů aplikace Cochemské praxe zvoleny kvantitativní metody hodnocení.

Výchozí axiomy

Vzhledem k tomu, že uplatnění Cochemského přístupu v praxi jednotlivých soudních senátů není možné exaktně měřit, neboť jde spíše o filozofii přístupu, než o konkrétní aktivity, vycházel evaluační tým primárně z předpokladu, že na okresním soudě v Mostě se začal Cochemský přístup postupně prosazovat od roku 2015, kdy došlo ke změně přístupu ve vedení soudu. Evaluace pracovala s daty z okresního soudu v Mostě za období 2013 – 2019, přičemž pro potřeby srovnání byl tento časový úsek rozdělen na 2 období, a to 2013 – 2014, kdy nebyl Cochemský přístup v praxi soudu uplatňován a období 2015 – 2019, kdy se začal Cochemský přístup v praxi soudu uplatňovat.

Aplikace Cochemského modelu by měla přinést zejména eliminaci silně negativních vlivů rozvádějících se nebo rozcházejících se párů na jejich děti, které jsou předmětem opatrovnického sporu. V tom je spatřován primární dlouhodobý dopad aplikace filozofie Cochemského modelu. Tyto dlouhodobé dopady však nebylo možné v rámci trvání projektu efektivně a průkazně zjistit a doložit. Z tohoto důvodu se evaluace soustřeďovala primárně na výsledky aplikace Cochemského modelu, které jsou představovány průběhem a výsledkem opatrovnického řízení, a to v duchu předpokladu, že pokud rozcházející se pár dojde k dohodě, se kterou oba souhlasí, bude opatrovnické řízení kratší a dítě jím bude méně negativně ovlivněno. Evaluační šetření se proto primárně zaměřovalo na délku opatrovnického řízení a na to, zda bylo zakončeno dohodou.

Metodický přístup je založen na kontrafaktuálním přístupu Difference in Differences (tam kde byla dostupná data). Přístup je založen na porovnání změny, která nastala u dvou zkoumaných skupin; jedné, která byla „podpořena“, druhá – kontrolní, která podpořena nebyla (referenční skupina). Tento přístup byl aplikován jednak v případě srovnání situace na okresním soudě v Mostě před a po implementaci Cochemské praxe a dále při komparaci okresních soudů v Teplicích a Chomutově (referenční skupina) se soudem v Mostě.

Tabulka 1: Tabulka aplikace přístupu Difference in Differences

	2013-14: Ukazatel 1	2015-19: Ukazatel 2	Rozdíl
Hlavní skupina	x_i	x_j	$x_j - x_i$
Kontrolní skupina	y_j	y_j	$y_j - y_j$
	$x_j - y_j$	$x_i - y_j$	$(x_j - x_i) - (y_j - y_j)$

Zdroj: Card a Krueger (1994), vlastní úprava

3.1 EQ 1 – Jak se změnily základní charakteristiky opatrovnického řízení (délka řízení, počet řízení končících dohodou, apod.) v praxi OS v Mostě po zavedení Cochemské praxe?

Tato evaluační otázka by měla odpovědět na to, jakým způsobem se zavedením Cochemské praxe na Okresním soudě v Mostě změnily základní charakteristiky opatrovnického řízení. Jejím smyslem je tedy posouzení, zda změna v přístupu k rozvádějícím se, respektive rozcházejícím se pářům má nějaký dopad na opatrovnické řízení, konkrétně na jeho průběh a výsledek.

Sběr dat

Ke zodpovězení této evaluační otázky bylo využito dat ze statistik okresního soudu v Mostě, která byla dodána z informačního systému soudu. Poskytnutá data představovala databázi soudních rozhodnutí za roky 2013 – 2019 (do 30. 6. 2019), přičemž u jednotlivých rozhodnutí byly uvedeny následující informace:

- Spisová značka rozhodnutí
- Datum rozhodnutí
- Informace, zda šlo o prvonávrh, tj. se jedná o zcela nový případ, či zda již bylo v minulosti opatrovnictví daného dítěte řešeno.
- Způsob vyřízení daného návrhu, kdy výsledkem mohlo být zejména vyhovění, nevyhovění či zpětvzetí.
- Informace, zda v daném případě došlo k dohodě stran, či zda bylo rozhodnuto soudem.
- Informace, zda došlo u daného rozhodnutí k odvolání některé ze stran opatrovnického sporu.
- Informace, zda došlo u daného rozhodnutí k podání dalšího návrhu, včetně informace, po kolika dnech od rozhodnutí k podání dalšího návrhu došlo.
- Informace, zda byl podán návrh na předběžné opatření.
- Délka řízení ve dnech.

Data byla dodána okresním soudem v Mostě ve formě excelovské tabulky, což zjednodušilo jejich další zpracování.

Metoda zpracování dat

Získaná data byla zpracována s využitím statistických analýz, kdy byly srovnávány jednotlivé údaje za roky 2013 – 2014, kdy nebyl Cochemský model v praxi soudu uplatňován s výsledky za roky 2015 – 2019, kdy Cochemský přístup uplatňován byl. Srovnání bylo provedeno nejen za tato dvě období, ale i za jednotlivé roky samostatně.

Při analýze dat byly sledovány a následně komparovány mezi jednotlivými roky tyto ukazatele:

- Počet vyřízených případů
- Délka opatrovnického řízení
- Počet opatrovnických sporů končících dohodou obou stran
- Počet podaných dalších návrhů
- Počet odvolání

3.2. EQ 2 - Jak se změnily základní charakteristiky opatrovnického řízení na OS v Mostě po zavedení Cochemské praxe v porovnání s jinými soudy?

Tato evaluační otázka měla odpovědět na to, zda se po zavedení Cochemské praxe na okresním soudě v Mostě nějak změnily průběh a výsledky opatrovnických sporů v porovnání s jinými srovnatelnými soudy. Jejím smyslem je posoudit dopady změn v praxi OS v Mostě v širším kontextu a případně vyloučit změny vyplývající z obecných celkových změn ve společnosti, či v legislativním prostředí.

Sběr dat

Data byla opět v elektronické formě zajištěna prostřednictvím pracovníků OS v Mostě, přičemž jako referenční byla využita data z okresních soudů v Teplicích a Chomutově. Tyto dva soudy byly zvoleny záměrně, neboť jsou srovnatelné s OS v Mostě co do velikosti soudního okresu i struktury obyvatel, neboť oba s regionem Mostu spadají do Ústeckého kraje.

Data z OS v Chomutově i OS v Teplicích byla dodána ve stejné struktuře, jako data z OS v Mostě, což usnadnilo jejich komparaci. Data byla dodána za roky 2015 – 2019, kdy na OS v Mostě byl již uplatňován Cochemský přístup.

Metoda zpracování dat

Metoda zpracování dat využívá kontrafaktuální přístup, kdy výsledky vzorku, u něhož došlo ke změně (v našem případě OS v Mostě po začátku využívání Cochemské praxe), je srovnáván se vzorkem, u něhož ke změně či intervenci nedošlo. Tyto vzorky v našem případě představují data z OS v Chomutově a Teplicích.

V rámci analýz byly porovnávány:

- Počty vyřízených případů v jednotlivých letech
- Délka opatrovnického řízení
- Počet řízení končících dohodou obou stran
- Počet odvolání
- Počet dalších návrhů

3.3. EQ 3 - Jak ovlivnily aktivity projektu (edukace, mediace a terapie) průběh a výsledek opatrovnického řízení?

Tato evaluační otázka by měla dát odpověď na to, zda a jak se na průběhu a výsledku opatrovnického řízení odráží další podpůrné aktivity realizované v rámci projektu. Zavádění a uplatňování Cochemského modelu v praxi OS v Mostě je podporováno aktivitami projektu, které vybraným párům v opatrovnickém sporu poskytují:

- Edukaci v problematice péče o nezletilé a dopadu rodičovského sporu na dítě
- Mediaci ve sporu
- Terapii

Odpověď na tuto otázku tak měla dát informaci, zda je dostačující pouze uplatňování Cochemského přístupu ze strany soudu, či zda je vhodné realizovat ještě doplňkové podpůrné aktivity ze strany např. neziskových organizací, poraden, apod.

Sběr dat

Šetření využívalo data z OS v Mostě za roky 2015 – 2019 o jednotlivých soudních rozhodnutích, která byla využita při zodpovídání předchozích dvou evaluačních otázek. Data byla doplněna o informace o tom, v případě kterých opatrovnických sporů bylo využito edukace rozcházejícího se páru, mediace, nebo terapie. Tato data vycházela ze záznamů realizátora projektu a byla doplněna o informaci, ke kterému soudnímu rozhodnutí se váže. Data byla následně pro potřeby zpracování evaluátory spárována, aby mohla být zpracována pomocí statistických nástrojů.

Metoda zpracování dat

Získaný soubor dat byl statisticky analyzován, přičemž bylo primárně zjišťováno, jak se sledované ukazatele liší v závislosti na tom, jakou formu podpory daný rozcházející se pár v rámci projektu získal.

Sledovány byly opět shodné ukazatele, jako v předchozích analýzách, tj.:

- Délka opatrovnického řízení
- Počet řízení končících dohodou obou stran
- Počet odvolání
- Počet dalších návrhů

3.4. EQ 4 - Jak realizace projektu ovlivnila spolupráci a činnost dotčených subjektů v rámci sítě partnerů?

Zodpovězení této evaluační otázky mělo dát odpověď na to, zda se nějak změnilo nastavení a fungování vytvořené sítě partnerů (stakeholderů) v aplikaci Cochemského modelu. Zatímco odpovědi na předchozí evaluační otázky využívaly zejména kvantitativní analýzy získaných dat, v případě této evaluační otázky byly zvoleny metody kvalitativní, nicméně doplněné o určitá kvantitativní data.

Sběr dat

Sběr dat byl zajištěn prostřednictvím řízených rozhovorů s realizátorem projektu a s představiteli Okresního soudu v Mostě. Využito bylo i jednoduché a principiálně kvalitativně zaměřené dotazníkové šetření mezi vybranými stakeholdery. Získané informace byly následně konfrontovány s projektovou dokumentací.

Metoda zpracování dat

Na datech získaných z řízených rozhovorů, dotazníkového šetření a projektové dokumentace byla provedena obsahová analýza s cílem vyhodnotit, jakým způsobem se v průběhu projektu změnil

počet, zapojení či přístup jednotlivých stakeholderů v rámci sítě partnerů. K hodnocení byly využity zejména následující ukazatele:

- Počet stakeholderů – porovnání počtu zapojených partnerů na počátku a na konci projektu.
- Aktivita stakeholderů – posouzení toho, jak často se jednotliví partneři účastnili jednání v rámci projektu. Tato kvantitativní informace je doplněna i kvalitativním hodnocením aktivity těchto stakeholderů ze strany realizačního týmu.
- Kdo inicioval zapojení stakeholdera – zhodnocení informace o skutečném zájmu stakeholdera na zavádění Cochemského modelu.
- Co stakeholdeři přinesli do sítě partnerů – kvalitativní zhodnocení ze strany realizátora.
- Co stakeholdeři získali ze sítě – zhodnocení stakeholdera.

4. Analýza výchozího stavu cílových skupin

Tato analýza výchozího stavu cílových skupin popisuje situaci v České republice a detailněji potom v okrese Most, v němž byl pilotně testován Cochemský model práce v rámci projektu Cochemský model v ČR. Analýza popisuje jak kvantitativně, tak kvalitativně situaci před započítím projektu a uvádí důvody, které k realizaci projektu vedly.

Cochemský model představuje filozofii přístupu k řešení opatrovnických sporů u rozvádějících se nebo rozcházejících se párů s nezletilými dětmi. Hlavní cílovou skupinou, které by měl Cochemský přístup založený na spolupráci soudů, sociálních partnerů a rozvádějících se párů přinést určitý benefit, jsou nezletilé děti v těchto rozpadajících se párech. Aktivita Cochemského přístupu jsou však zaměřené primárně na rozvádějící se nebo rozcházející se partnery, přičemž dopad na nezletilé děti je následně zprostředkovaný.

4.1 Charakteristika cílové skupiny

Cílové skupiny projektu Cochemský model v ČR jsou v zásadě dvě. První cílovou skupinou, se kterou projekt pracuje, jsou rozvádějící se nebo rozcházející se páry, které mají nezletilé děti. Druhou cílovou skupinou, na kterou se aktivity přímo nezaměřují, nicméně kvůli které je projekt primárně realizován, jsou nezletilé děti žijící v těchto rozpadajících se rodinách. Tato kapitola stručně analyzuje situaci těchto dvou cílových skupin v České republice.

4.1.1 Rozvádějící se páry

Současná doba je charakterizována velmi vysokou mírou rozvodovosti. Podle statistik Českého statistického úřadu se sice rozvodovost od roku 2016 snižuje, stále však zůstává na poměrně velmi vysoké úrovni. Významnou část rozvodů přitom představují manželství s nezletilými dětmi. O řešení situace dětí musí při rozvodu rozhodnout soud v rámci opatrovnického řízení. Následující tabulka ukazuje vývoj rozvodovosti v České republice před započítím projektu, tj. v letech 2011 až 2016 podle počtu nezletilých dětí.

Tabulka 2: Rozvody podle počtu nezletilých dětí

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rozvody celkem	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996
Rozvody bez nezletilých dětí	12 282	11 213	11 974	11 557	11 090	10 270
Rozvody s nezletilými dětmi	15 831	15 189	15 921	15 207	14 993	14 726

Z toho s 1 dítětem	8 948	8 292	8 591	8 265	7 830	7 523
Se 2 dětmi	6 074	6 146	6 436	6 133	6 310	6 415
Se 3 a více dětmi	809	751	894	809	853	788
Počet nezletilých dětí při rozvodu	23 716	22 983	24 335	23 119	23 187	22 855
Rozvody s nezletilými dětmi v %	56,3	57,5	57,1	56,8	57,5	58,9

Zdroj: ČSÚ

Jak je z výše uvedené tabulky zřejmé, každý rok se v České republice rozvádí kolem 25 tisíc párů. Z těchto rozvádějících se párů má přitom téměř 60 % nějaké nezletilé děti, o kterých musí být v rámci opatrovnického řízení rozhodnuto. Každý rok se tato nepříjemná situace týká kolem 23 tisíc nezletilých dětí. Celkově se v České republice rozvádí zhruba 45 % manželství, přičemž průměrné trvání manželství je přibližně 13 let. Nejpočetnější věkovou skupinou, která se rozvádí, je z pohledu žen věková kategorie 30 – 39 let, což je právě věková skupina, kdy ženy mají nejčastěji nezletilé děti. V roce 2016 bylo z této věkové kategorie 37,2 % rozvádějících se žen, těsně následovaných kategorií 40 – 49 let, do které spadalo 36,6 % rozvádějících se žen. Z pohledu mužů se nejčastěji rozvádí muži ve věku 40 – 49 let.

V České republice v roce 2016 proběhlo 2,4 rozvodu na 1 000 obyvatel, což je podle údajů Eurostatu jedna z nejvyšších rozvodovostí v Evropě. Vyšší rozvodovost zaznamenaly pouze pobaltské státy (Litva a Lotyšsko po 3,1 a Estonsko 2,5) a Dánsko se 3 rozvody na 1 000 obyvatel. Srovnatelná rozvodovost jako v ČR je pak ve Finsku (2,5) a ve Švédsku (2,4). V ostatních státech EU je rozvodovost výrazně nižší.

Rozvodové řízení je ve většině případů stresující záležitost pro všechny zúčastněné. V případě, že rozvádějící se pár má děti, je třeba v rámci opatrovnického řízení, které povinně předchází rozvodovému¹, rozhodnout o tom, jak bude zajištěna péče o dítě, kdo a v jaké výši bude platit výživné, apod. Důvody pro rozvod bývají různé, nicméně ve velké většině případů jde o vyústění dlouhodobějších neshod v páru, které mají za následek odcizení, případně nepřátelství až nenávisť. Velmi často spolu rodiče nekomunikují, v horším na sebe i útočí, ať již přímo, nebo nepřímo.

Občanský zákoník (§ 875 zák. č. 89/2012 Sb.) stanovuje, že „*Před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, sdělí rodiče dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit; to neplatí, není-li dítě schopno sdělení náležitě přijmout nebo není schopno vytvořit si vlastní názor nebo není schopno tento názor rodičům sdělit. Názoru dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a berou názor dítěte při rozhodování v úvahu.*“

Jak uvádí např. Luňáčková (Právo a rodina, 8/2018), přihlížení k názoru dítěte při rozhodování soudu může vést ke svádění rodičů názor dítěte zmanipulovat, se zvýšenou intenzitou právě v době rozhodování soudu. Manipulace je přitom možná mnoha způsoby, často velmi obtížně odhalitelnými. A bude-li dítě předem vědět, že před soudem vyslovený názor, jenž však vůbec nemusí být názorem dítěte, který jinak samo dítě běžně rodiči sděluje, nebo který by si vytvořilo, pokud by nebylo zmanipulované, bude tím nejdůležitějším pro rozhodnutí soudu (což může dítě dovést například z

¹ Nyní je Ministerstvem Spravedlnosti ČR do vlády předkládána novelizace občanského zákoníku a souvisejících předpisů, která počítá s tím, že by tato podmínka rozvodu (tedy aby soud rozhodl v opatrovnickém řízení o nezletilých dětech) byla zrušena a děti narozené v manželství by tak v tomto směru byly postaveny na roveň těm, narozeným mimo něj.

chování rodičů), může dojít ke zcela neadekvátnímu psychickému tlaku na nezletilé dítě a jeho neúměrnému zatížení odpovědností za rozhodnutí soudu. Zvláště za situace, kdy je důraz kladen na rozhodnutí, kterému z rodičů bude dítě svěřeno do péče a kterému bude stanoveno výživné, namísto hledání řešení, jak si rodiče péči o dítě rozdělí.

Ačkoli, samozřejmě, existují situace, kdy rozvádějící se rodiče již od počátku spolupracují, bývá tato situace spíše výjimečná. Obecně tak lze po kvalitativní stránce charakterizovat cílovou skupinu rozvádějících se párů těmito znaky:

- Vysoká míra stresu z nejistoty
- Nepřátelství mezi sebou
- Boj o dítě
- Snaha zmanipulovat dítě na svoji stranu proti druhému z rodičů.

4.1.2 Nezletilé děti z rozvádějících se párů

Nezletilé děti z rozvádějících se a rozcházejících se párů jsou druhou cílovou skupinou projektu Cochemský model v ČR. Ačkoli projekt s touto cílovou skupinou přímo nepracuje, jsou právě nezletilé děti hlavními beneficiety, v jejichž prospěch je projekt realizován. Aktivita projektu jsou zaměřeny tak, aby byl z nezletilých dětí co nejvíce sňat stres způsobený konfliktem rodičů v dané situaci.

Český statistický úřad sleduje počty rozvodů a počty dětí, které jsou v těchto rozvádějících se párech. Jak je uvedeno v tabulce výše, za rok 2016 se v rámci rozvodových řízení řešilo opatrovnictví 22 855 dětí v celé České republice. Ve skutečnosti je však toto číslo ještě mnohem vyšší, neboť značná část dětí žije v párech, které nejsou oficiálně sezené. Tyto páry ani děti nejsou statistickým úřadem nijak sledovány, avšak vykazují stejné charakteristiky, jako rozvádějící se manželé, resp. jejich děti.

Nesezdaní rodiče se na soud obracet nemusí za předpokladu, že se dohodnou na tom, jak budou po rozvodu o dítě pečovat. Tato dohoda nemusí mít písemnou formu, nikdo ji nepřezkoumává, zda je či není v rozporu se zájmy dítěte. Také výživné na dítě je předmětem ústní domluvy. Na soud se obrací nesezdaní rodiče ve chvíli, kdy mají rozdílné představy a nedaří se jim domluvit se (na způsobu péče o dítě, výživném nebo například tehdy, pokud si jeden rodič osobuje právo na dítě a odmítá druhému rodiči umožnit kontakt s dítětem). V takových případech se dožadují soudního rozhodnutí, které by v případě nedodržování druhým rodičem bylo soudně vymahatelné. (www.aperio.cz)

Přesnou kvantifikaci cílové skupiny nezletilých dětí v rozcházejících se nesezdaných párech tak nelze provést.

Z kvalitativního pohledu lze obecně cílovou skupinu nezletilých dětí v rozvodových řízeních charakterizovat následujícími společnými znaky:

- Stres z nastalé situace nepřátelství obou rodičů.
- Strach ze ztráty jednoho, nebo obou rodičů.
- Maladaptace, emoční a sociální problémy až sociální vyloučení.
- Nepřátelství, popouzení proti rodiči, nedostatečná spolupráce rozvádějících se rodičů při výchově zvyšují riziko výskytu psychických a sociálních problémů u dětí.

- Děti z neúplných rodin, děti traumatizované rozvodem rodičů jsou ve zvýšené míře ohroženy sociálním vyloučením, případně umístěním do výchovného ústavu, apod.
- Stresová situace se projevuje zhoršením výsledků ve škole.
- Tíhnutí k patologickým jevům a návykovým látkám.

U dětí z neúplných rodin je rovněž zvýšené riziko, že budou umístěny v zařízeních pro výkon ústavní péče. V roce 2017 bylo například v ústavní péči v ČR přibližně 27 tisíc dětí. Jde o jedno z nejvyšších čísel v Evropě, za což je Česká republika dlouhodobě kritizována.

Výsledkem opatrovnického řízení rozhodnutí o způsobu péče o dítě. V České republice je nejčastějším způsobem rozhodnutí svěřením dítěte do výlučné péče buď otce, nebo matky. V roce 2018 bylo do výlučné péče matky svěřeno dítě v téměř 17 tisících případech, zatímco do výlučné péče otce 1 506 případech. Střídavá péče, kdy o dítě střídavě pečují otec i matka, byla výsledkem opatrovnického sporu v roce 2018 jen v 2 564 případech. (Lidové noviny, na základě dat MPSV, 2019). Ještě méně je využíván institut společné péče obou rodičů. Ten byl v roce 2018 v ČR využit jako řešení opatrovnického sporu pouze v 636 případech, což představuje 2,52 % všech rozhodnutí. Přitom právě institut společné péče je pro dítě ve většině případů nejvhodnější, neboť předpokládá dohodu a kvalitní komunikaci obou rodičů, a to dlouhodobě. O tuto situaci usiluje právě Cochemská praxe. Jako určitý indikátor dobře uplatněné Cochemské praxe se tak může jevit i nárůst počtu rozhodnutí opatrovnických sporů ve formě společné péče.

4.2 Analýza cílových skupin v okrese Most

Tato část analýzy výchozího stavu cílových skupin popisuje situaci v okrese Most, ve kterém je projekt sociální inovace Cochemský model v ČR realizován.

Situace v okrese Most je dlouhodobě ovlivněna socioekonomickým vývojem v celé oblasti, kdy v minulosti byl v regionu soustředěn zejména těžký a těžební průmysl, což mělo vliv na demografické složení obyvatelstva, jehož vzdělanostní struktura je nižší, než ve většině ostatních regionů ČR. Po změně politického zřízení v roce 1989 došlo k významným strukturálním změnám v ekonomice regionu spojenými se zvýšenou nezaměstnaností v regionu. Okres Most, podobně jako sousední okresy Chomutov a Teplice, je dlouhodobě považován za strukturálně postižený a je na něj směřována soustředěná pomoc státu. Celkově tak lze socioekonomickou situaci v okrese Most považovat za podprůměrnou v porovnání s ostatními regiony ČR.

Z celkového počtu 24 996 rozvodů v ČR v roce 2016 jich na okres Most připadalo 288, což představuje 1,15 % všech rozvodů. Z hlediska počtu rozvodů na 1 000 obyvatel byla situace v okrese Most, který má přibližně 112 000 obyvatel, v roce 2016 výrazně horší, než v ostatních regionech ČR. Zatímco v České republice připadalo v průměru 2,36 rozvodu na 1 000 obyvatel, v okrese Most to bylo 2,57 rozvodů na 1 000 obyvatel.

K okresnímu soudu v Mostě bylo v době přípravy projektu, tj. v roce 2016, podáváno přibližně 120 návrhů na úpravu péče a výživy nezletilých dětí měsíčně, což v ročním souhrnu představuje přibližně 1 400 návrhů. V celkových číslech to představovalo 1 255 soudních rozhodnutí v opatrovnických řízeních v roce 2016. Průměrná délka opatrovnického řízení v roce 2017 představovala u Okresního soudu v Mostě 299 dní, což je výrazně nad průměrem ČR, který činil 202 dní.

Zřejmě nejvýznamnějším ukazatelem pro prokázání funkčnosti a přínosnosti aplikace Cochemského modelu v praxi je však počet opatrovnických sporů, které končily vzájemnou dohodou obou partnerů bez nutnosti direktivního rozhodnutí soudu. Z celkového počtu 1 255 rozhodnutí v opatrovnických sporech jich u okresního soudu v Mostě v roce 2016 skončilo dohodou pouze 27 %, zatímco v 73 % případů muselo být direktivně rozhodnuto soudem.

Pro potřeby hodnocení funkčnosti Cochemského modelu je důležité i to, jak je dosažená dohoda kvalitní, tedy jak jsou s ní její protagonisté spokojeni. To lze do značné míry posoudit z toho, zda byl či nebyl v daném řízení podán další návrh na úpravu péče. U Okresního soudu v Mostě byly v roce 2016 podány další návrhy v 80 % případů. Jedná se o další návrhy u případů, které byly rozhodnuty v minulosti a nebyla u nich tedy ještě využita Cochemská praxe.

V roce 2015 bylo v Ústeckém kraji v evidenci kurátora pro mládež 4 488 klientů, tj. nezletilých dětí, které vyžadovaly pomoc v opatrovnictví. V ústavních zařízeních pak bylo v roce 2015 umístěno v Ústeckém kraji 1 404 dětí - klientů.

Za školní rok 2015/2016 bylo v okrese Most evidováno nově 175 dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Velká část dětí se do této situace dostala právě z důvodu neutěšené či rozvodové situace v rodině.

Z hlediska kvalitativních charakteristik obou cílových skupin není v porovnání s celou Českou republikou situace v okrese Most nijak specifická a odpovídá popisu uvedenému v předchozích podkapitolách zaměřených na popis těchto cílových skupin.

4.3 – Institucionální situace v soudnictví a sociální péči

Pro potřeby analýzy výchozího stavu cílových skupin je vhodné uvést ještě situaci v České republice, případně v okrese Most či Ústeckém kraji z hlediska institucionálního zajištění a nastavení podpory rozvádějících se rodin s dětmi. Situaci lze ve stručnosti charakterizovat následujícími znaky.

- Roztříštěnost systému péče o ohrožené děti a rodiny. V ČR žije v porovnání s dalšími zeměmi EU vysoký počet dětí v zařízeních ústavní péče.
- V oblasti justice je agenda sociálně právní ochrany dítěte poddimenzovaná, což se odráží na nepřiměřené délce soudního řízení. Situace v délce opatrovnického řízení je přitom v okrese Most jedna z nejhorších v České republice. Soudci jsou přetíženi velkým množstvím případů.
- Absence nízkoprahových specializovaných služeb pro rodiny v rozvodovém řízení, které bezodkladně a bezplatně umožní zklidnit situaci v rodině a zamezí eskalaci konfliktů mezi rodiči, které následně zatěžuje jak dítě, tak systém.
- V roce 2017 pracoval v celém Ústeckém kraji pouze jeden zapsaný mediátor, který se sazbou 1 000 Kč za hodinu nemohl být využíván ekonomicky slabšími rodinami. Chybí služby pro rodiny zdarma.
- Pedagogicko-psychologická poradna v Mostě je dlouhodobě přetížena, což se projevuje v dlouhých objednacích lhůtách pro klienty.
- Personální poddimenzovanost je i u odborů SPOD (sociálně právní ochrana dítěte), což se projevuje v absenci, nebo alespoň v omezeném přístupu potřebných rodin k rychlé pomoci (mediaci).

- Projevuje se nedostatečná spolupráce a koordinace klíčových aktérů veřejné správy a ostatních subjektů při výkonu sociální práce a řešení problému. Na Mostecku chybí nástroje a služby pro účinnou, komplexní a odbornou pomoc dětem ohroženým rozvodem rodičů.
- Chybí metodika práce s rozvádějící se rodinou.
- Chybí společné vzdělávání odborníků, kteří řeší ve své praxi problém rozvádějících se rodin.

Jak bude zajištěno sledování cílové (případně kontrolní) skupiny po skončení projektového řešení?

Z hlediska evaluace jsou cílovou skupinou primárně rozvádějící se nebo rozcházející se páry s dětmi, které jsou účastníky opatrovníckého řízení. Vzhledem k tomu, že se jedná o oficiální akt aplikace práva v podobě soudního případu, jsou jednotlivá soudní rozhodnutí evidována. Tato data byla využita i při evaluaci přínosu aplikace Cochemské praxe v rámci projektu a stejně tak mohou být využita s odstupem času i po skončení projektu. Sledování cílové skupiny tak nemusí být přímé, ale bude zajištěno nepřímo prostřednictvím dat evidovaných soudem.

Byl problém (a jeho příčiny) odpovídajícím způsobem analyzován?

Pro popis problému a jeho příčin byla provedena důkladná analýza založená na několika zdrojích informací. V první řadě se jednalo o vyhodnocení statistických údajů, ať již na evropské (Eurostat) či národní a regionální úrovni (Český statistický úřad). Využity byly i informace v odborných článcích, které byly v této oblasti publikovány. Dále byly využity informace z řízených rozhovorů se soudci okresního soudu v Mostě, se zástupci SPOD a pracovníky sociálního odboru Krajského úřadu Ústeckého kraje. V neposlední řadě byl využit i Komunitní plán sociálních služeb Ústeckého kraje. Všechny informace byly následně zpracovány a vyhodnoceny. Na jejich základě byla zpracována tato analýza výchozího stavu cílových skupin.

5. Výsledky intervence (analýza změn cílového stavu)

5.1 Změny a vývoj soudních rozhodnutí na okresním soudě v Mostě před a po implementaci Cochemské praxe

V první analýze byla pozornost zaměřena na srovnání různých typů soudních rozhodnutí na okresním soudě v Mostě před a po implementaci přístupu Cochemské praxe. Jako situaci „před“ implementací Cochemského modelu byly stanoveny (po diskuzi se zástupci okresního soudu a řešiteli projektu) roky 2013 a 2014. Cochemská praxe byla postupně implementována na okresním soudě od roku 2015. Nicméně je nutné upozornit, že jednotlivé senáty prvky Cochemské praxe využívaly (a do jisté míry stále ještě aplikují) s rozdílnou intenzitou. Vzhledem k citlivé a do jisté míry subjektivní povaze zhodnocení implementace prvků Cochemské praxe nebylo možné detailněji rozlišovat mezi soudci jednotlivých senátů. Nicméně to nijak nesnižuje hodnotu této analýzy, jelikož jejím cílem bylo zejména odhalit vývoj a změny v intenzitě různých typů soudních rozhodnutí na okresním soudě v Mostě.

Průměrný počet „vyřízených věcí“ je v případě situaci po roce 2015 (tj. v období, kdy se Cochemská praxe uplatňuje), vyšší než v případě referenčních let 2013 a 2014. Navíc jako významnou změnu před a po implementaci přístupu Cochemské praxe lze pozorovat míru soudních případů, u kterých došlo k dohodě. Zatímco před implementací Cochemské praxe byl podíl dohod cca 30 % (v roce 2013 30 %, v roce 2014 33 %), tak po aplikaci a rozšíření Cochemské praxe mezi soudními senáty

na okresním soudě dochází k růstu dohod mezi rozcházejícími se páry (růst až o 9 p.b., tj. 39 % v roce 2019 a 37 % v roce 2018). Podíl případů zakončených dohodou se tako meziročně zvyšuje v průměru o 2,03 p.b. Pro lepší představu lze uvést, že v absolutní vyjádření bylo v roce 2017 celkově rozhodnuto 1175 soudních případů (z toho 396 bylo zakončeno dohodou) a v roce 2018 byl tento poměr 1133 soudních případů / 420 dohod.

Neméně významnou změnou jsou podané další návrhy, jejichž podíl meziročně klesá a nejintenzivnější pokles byl mezi roky 2016 a 2019. Tento jev proto vykazuje značnou asociaci s postupným zaváděním Cochemské praxe v jednotlivých senátech (pozn. implementace prvků Cochemské praxe se rozšiřuje i v rámci senátů okresního soudu postupně²). Vzhledem ke skutečnosti, že vycházíme z předpokladu, že Cochemský přístup zlepšuje kvalitativně výsledky opatrovnických řízení a potažmo zlepšuje situaci dětí a dopady rozvodového řízení na ně, tak snižující se podíl podaných dalších návrhů nepřímo ukazují, že soudní rozhodnutí jsou partnery dobře dojednaná a akceptovaná. Zde lze vidět vliv Cochemské praxe. Tato situace je však ovlivněna také objektivní skutečností, že čím je rozhodnutí novější, tím méně dalších návrhů mohlo být podáno. Proto je vhodné porovnávat jen vzorek stejně starých prvoúprav z různých období mezi různými soudy (viz dále). Z tabulky je také vidět velmi mírný nárůst odvolání, ale zvýšení není nijak významné. V absolutních číslech se jedná o růst např. ze 60 na 70 mezi roky 2017 a 2018 a jelikož v této části nejsou rozlišeny jednotlivé soudní senáty uvnitř okresního soudu, tak nelze přesně identifikovat příčiny.

Tabulka 3: Srovnání a vývoj podílu dohod, podaných dalších návrhů a odvolání na okresním soudě v Mostě před a po implementaci přístupu Cochemské praxe

	Okresní soud Most - bez implementace Cochem		Okresní soud Most - s implementací Cochem					DiD		
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	průměr 2013-2014	průměr 2015-2019	rozdíl (p.b.)
Dohoda										
ne	70%	67%	70%	73%	66%	63%	61%	68,75%	66,72%	-2,03
ano	30%	33%	30%	27%	34%	37%	39%	31,25%	33,28%	2,03
Podán další návrh										
ne	80%	73%	79%	80%	81%	86%	96%	76,59%	84,77%	8,18
ano	20%	27%	21%	20%	19%	14%	4%	23,41%	15,23%	-8,18
Odvolání										
ne	97%	97%	96%	96%	95%	94%	94%	97,20%	94,99%	-2,21
ano	3%	3%	4%	4%	5%	6%	6%	2,80%	5,01%	2,21

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Cochem je spíše filozofie přístupu konkrétního soudce k opatrovnickému řízení. Tuto filozofii může soudce ve své praxi uplatňovat buď plně, částečně (například používat jednotlivé metody interdisciplinární spolupráce, edukaci apod.), nebo vůbec.

V dalším kroku byla pozornost zaměřena na prvonávrhy, jako specifickou skupinu soudních případů. Jedná se o skupinu návrhů na zahájení řízení o péči a výživě nezletilého, včetně následných úprav péče i výživného a návrhy na úpravu osobního styku s nezletilým. Ze srovnání a vývoje podaných prvonávrhů a míry jejich ukončení dohodou/nedohodou na okresním soudě v Mostě před a po implementaci přístupu Cochemské praxe je zřejmé, že ve sledovaném období dochází ke zvyšování podílu dohod. Jedná se o meziroční růst 2,28 p.b., přičemž k nejvyššímu nárůstu došlo mezi roky 2017 – 2019, tj. v době intenzivně se aplikující Cochemské praxe (pozn. roky 2015 a 2016 lze považovat spíše za testovací roky, kdy na vybraných soudních senátech byl tento přístup postupně zaváděn).

Tabulka 4: Srovnání a vývoj podaných prvonávrhů a míra jejich ukončení dohodou/nedohodou na okresním soudě v Mostě před a po implementaci přístupu Cochemské praxe

		Okresní soud Most - bez implementace Cochem		Okresní soud Most - s implementací Cochem					DiD		
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	průměr 2013-2014	průměr 2015-2019	rozdíl (p.b.)
Prvonávrh	ne - abs.	502	527	553	722	800	773	463			
	dohoda ne (%)	81%	78%	79%	82%	74%	71%	69%	79,14%	74,99%	-4,15
	dohoda ano (%)	19%	22%	21%	18%	26%	29%	31%	20,86%	25,01%	4,15
Prvonávrh	ano - abs.	368	353	393	533	375	360	211			
	dohoda ne (%)	56%	52%	58%	60%	50%	45%	45%	53,90%	51,62%	-2,28
	dohoda ano (%)	44%	48%	42%	40%	50%	55%	55%	46,10%	48,38%	2,28

Pozn.: Tabulka obsahuje případy, kdy se nejednalo o prvonávrh (viz první řádek) a výsledky takových případů (dohoda/nedohoda) a dále výsledky samotných prvonávrhů (viz čtvrtý řádek) a výsledky takových případů (dohoda/nedohoda)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

V dalším kroku byla pozornost zaměřena na srovnání různých typů soudních rozhodnutí na okresním soudu v Mostě před a po implementaci přístupu Cochemské praxe a zejména změny a vývoj průměrné délky dní a změny u jednotlivých typů soudních rozhodnutí. Výsledky ukazují poměrně značnou stabilitu z hlediska podílů jednotlivých typů soudních rozhodnutí (zejména vyhovění/nevyhovění či odmítnutí). Mírně vyšší (o 3 p.b.) je intenzita zastavených případů v období 2015 – 2019, tj. „s implementací Cochemské praxe“ (nicméně je nutné zdůraznit, že v této části analýzy nebylo možné rozlišit jednotlivé soudní senáty a Cochemská praxe se začala rozbíhat postupně a nerovnoměrně mezi soudci). Současně celková míra zpětvzetých návrhů se mírně snižuje (o 2 p.b.) v období 2015 – 2019. Nicméně je nutné zdůraznit, že v této části analýzy nebylo možné rozlišit jednotlivé soudní senáty a Cochemská praxe se začala rozbíhat postupně a nerovnoměrně mezi soudci, čímž mohou být prezentovaná data ovlivněna.

Významné rozdíly byly identifikovány v případě komparace průměrné délky dní a vývoj u jednotlivých typů soudních rozhodnutí v období 2013 – 2014 vers. 2015 – 2019. Výsledky především ukazují celkově se snižující délku řízení u většiny rozhodnutí. V případě „vyhovění“ se jedná v průměru o 10 dní kratší řízení, než bylo v situaci před implementací Cochemského modelu. U zpětvzetí se jedná o 38 dní kratší řízení a u nevyhovění o 21 dní. Naopak u zastavených řízení a u rozhodnutí „jinak“ došlo k prodloužení délky řízení. Kategorie „jinak“ je zbytková a označuje případy, kdy došlo k vyslovení důvodnosti s nesouhlasem s postoupením věci krajským soudem (tj. okresní soud postoupí věc jinému okresnímu soudu, ten vysloví nesouhlas s postoupením a krajský soud takový nesouhlas potvrdí

tj. vyřízeno jinak). Nicméně celkově se ukazuje, že po implementaci prvků Cochemského modelu se daří celkově snižovat délku jednotlivých případů. Zkrácení délky případů potom má své důsledky v ekonomické rovině (tj. úspory nákladů), nicméně to nebylo přímo cílem této evaluace.

Tabulka 5: Srovnání různých typů soudních rozhodnutí na okresním soudě v Mostě před a po implementaci přístupu Cochemské praxe

	Okresní soud Most - bez implementace Cochem		Okresní soud Most - s implementací Cochem					DiD		
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	průměr 2013-2014	průměr 2015-2019	rozdíl (p.b.)
ČÁST.VYH.	0,9%	0,8%	1,1%	0,5%	0,6%	0,1%	0,3%	0,86%	0,50%	-0,35
JINAK	0,8%	0,8%	0,5%	0,1%	0,1%	0,2%	0,0%	0,80%	0,17%	-0,63
NEVYHOVĚNÍ	5,6%	7,5%	5,9%	5,6%	6,7%	8,8%	8,2%	6,57%	7,04%	0,48
ODMÍTNUTÍ	0,6%	0,9%	0,5%	0,5%	0,1%	0,0%	0,3%	0,74%	0,28%	-0,46
VYHOVĚNÍ	68,6%	67,5%	65,4%	67,3%	69,5%	69,2%	69,4%	68,06%	68,17%	0,11
ZASTAVENÍ	6,4%	9,0%	13,3%	23,5%	6,4%	7,8%	2,7%	7,71%	10,73%	3,02
ZPĚTVZETÍ	17,0%	13,5%	13,2%	2,6%	16,6%	13,9%	19,1%	15,27%	13,10%	-2,16

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Tabulka 6: Průměrná délka dní a vývoj u jednotlivých typech soudních rozhodnutí

	Okresní soud Most - bez implementace Cochem		Okresní soud Most - s implementací Cochem					DiD		
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	průměr 2013-2014	průměr 2015-2019	rozdíl (p.b.)
ČÁST.VYH.	383	148	277	461	189	187	341	266	291	25
JINAK	116	77	152	93	530	795		97	392	296
NEVYHOVĚNÍ	286	244	262	315	262	209	174	265	244	-21
ODMÍTNUTÍ	187	89	115	67	290		62	138	133	-5
VYHOVĚNÍ	197	183	226	205	177	154	138	190	180	-10
ZASTAVENÍ	128	164	221	216	280	232	150	146	220	74
ZPĚTVZETÍ	191	154	148	49	168	175	135	173	135	-38

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

5.2 Komparace s vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji

V další části evaluace byla pozornost věnována komparaci s vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji. Konkrétně je situace rozhodnutí u okresního soudu v Mostě porovnávána s referenční skupinou u okresního soudu v Chomutově a Teplicích. Data byla získána ve stejné datové struktuře a za stejné časové období 2015 – 2019. To umožňuje komparaci, přičemž vycházíme z předpokladu, že okresní soud v Mostě (jako celek) uplatňoval Cochemskou praxi, zatímco okresní soud Chomutov a Teplice tyto přístupy neaplikují. Proto jsou označovány v této části evaluace jako referenční skupina. Základním principem byla aplikace kontrafaktuálního přístupu difference in differences, kdy bylo smyslem hledat nejvýznamnější rozdíly v rozdílech mezi intenzitou jednotlivých rozhodnutí a jejich proměnou v čase.

Tabulka 7: Komparace s vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji (rozdíl v p.b.)

	komparované okresní soudy	2015	2016	2017	2018	2019
ČÁST.VYH.	Most - Chomutov	1,06	0,48	0,60	0,09	0,30
	Most - Teplice	-1,14	-0,45	0,21	-0,95	-0,04
JINAK	Most - Chomutov	-1,34	-0,52	0,09	0,18	0,00
	Most - Teplice	-0,20	-0,51	-0,60	-1,34	0,00
NEVYHOVĚNÍ	Most - Chomutov	4,05	1,51	0,52	3,62	2,02
	Most - Teplice	-3,34	-5,66	-2,46	-0,73	-0,31
ODMÍTNUTÍ	Most - Chomutov	-0,41	-1,63	-4,43	-3,47	-1,85
	Most - Teplice	-0,66	0,06	0,09	-0,57	-0,04
VYHOVĚNÍ	Most - Chomutov	-5,59	1,59	3,19	0,99	0,15
	Most - Teplice	-7,99	-1,47	-0,98	-0,53	-3,95
ZASTAVENÍ	Most - Chomutov	5,09	14,32	-11,77	-11,89	-18,04
	Most - Teplice	0,30	5,42	-12,86	-9,74	-14,79
ZPĚTVZETÍ	Most - Chomutov	-2,86	-15,74	11,90	10,48	17,43
	Most - Teplice	13,03	2,63	16,60	13,85	19,14

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Výsledky komparativní analýzy ukazují, že nejvýznamnější rozdíly mezi okresním soudem v Mostě a referenční skupinou soudů je v míře zpětvzetí. Takové soudní rozhodnutí není na okresních soudech v Chomutově a Teplicích téměř vydáváno resp. jím není soudní řízení ukončováno. Naopak míra zpětvzetí se na okresním soudě v Mostě postupně zvyšuje a v roce 2019 dosahuje 19 %. Podíl zastavených případů je naopak vyšší v referenční skupině soudů. Zbývající soudní rozhodnutí vykazují velmi podobnou míru jejich zastoupení a odlišnosti jsou pouze v řádu jednotek procentních bodů.

Systematický rozdíl mezi referenční skupinou soudů a okresním soudem v Mostě byl nalezen v případě podílu případů, které jsou ukončeny dohodou. Konkrétně lze uvést, že komparace situace na soudě v Teplicích s okresním soudem v Mostě jednoznačně prokazuje zvyšující se rozdíl v podílech případů, které jsou ukončeny dohodou (významně vyšší intenzita je v Mostě). V celém sledovaném období se meziroční změna neustále zvyšovala a v roce 2019 dosáhla 31,46 procentních bodů. Při srovnání s okresním soudem v Chomutově se sice nejedná o tak zjevné zvyšování rozdílů, ale v průměru je podíl dohod v Chomutově nižší, než v Mostě. V důsledku popsáných výsledků lze podpořit nepřímý (ale očekávaný) přínos Cochemské praxe, kdy je cílem především spokojenost dětí, které musí procházet obdobím rozvodu/rozchodu rodičů. Míru dohody, ke které mezi partnery dojde, považujeme za indikátor, který může přispívat právě k určité „spokojenosti“.

Spíše nejasné výsledky bez převažujícího trendu jsou patrné u dalších podaných návrhů a v míře odvolání. Rozdíly mezi jednotlivými soudy jsou marginální (tj. v řádu jednotek procentních bodů) a meziročně kolísají (tj. nelze identifikovat systematickou pravidelnost). Zjištěné výsledky proto mohou být ovlivněny mnoha specifiky, která podminila podání dalších návrhů či míru odvolání v daných letech (např. když není možné dva rodiče přivést k jednání, tj. jeden se nestará, nebo je ve výkonu trestu odnětí svobody aj.)

Tabulka 8: Komparace s vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji (rozdíl v p.b.)

Komparace Most - Chomutov					
	2015	2016	2017	2018	2019
Dohoda					
ano	29,81	26,50	-4,65	-0,65	5,86
Podán další návrh					
ne	-2,30	-4,46	-9,33	-6,64	-0,42
Odvolání					
ne	2,53	0,56	-0,06	-1,12	0,77

Komparace Most - Teplice					
	2015	2016	2017	2018	2019
Dohoda					
ano	9,46	10,18	11,73	17,77	31,46
Podán další návrh					
ne	-1,73	0,77	-5,53	-4,42	-2,52
Odvolání					
ne	-4,02	-3,51	-5,11	-6,18	-6,23

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Specifická pozornost byla věnována prvonávrhům a výsledkem soudních rozhodnutí právě u této skupiny případů. Tuto skupinu nelze očistit od věcí, ve kterých je uplatnění Cochemského přístupu z jejich povahy vyloučené, protože se jedná o věci tzv. veřejného opatrovnického práva, tedy o věci, kde nejsou dva rodiče s plnou rodičovskou kompetencí – například svěřením dítěte do péče třetí osoby či návrhy úřadu práce na vyměření výživného rodičům dítěte svěřeného do pěstounské péče. U všech porovnaných soudů však byla tato skupina stejná a v tom je porovnání objektivní. Z výsledků komparace plyne, jednoznačné zjištění, že míra dohod je na okresním soudu v Mostě významně vyšší než v referenční skupině soudů, a to jak v případě prvonávrhů, tak i případů, které nejsou prvonávrhy. Nicméně v případě prvonávrhů je tento rozdíl ještě vyšší, než u zbývajících případů. Při srovnání s okresním soudem v Teplicích je tento rozdíl podílu dohod u prvonávrhů dokonce 44,28 p.b. v roce 2019 a 25,5 p.b. v roce 2018. Komparace s okresním soudem v Chomutově není sice tak jednoznačná, ale i tak v celém období 2015 – 2019 je vyšší podíl dohod prvonávrhů na okresním soudu v Mostě (v roce 2019 byl rozdíl cca 10 p.b., o rok dříve 6,5 p.b.) Specifický pohled na prvonávrhy a míru dohod, kterými jsou tyto prvonávrhy ukončeny/rozhodnuty nasvědčuje na pozitivní vliv aplikované Cochemské praxe.

Tabulka 9: Komparace s vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji (rozdíl v p.b.)**Most - Chomutov**

		2015	2016	2017	2018	2019
Prvonávrh - NE						
dohoda	ano (rozdíl v p.b.)	21,34	17,66	2,33	4,49	11,97
Prvonávrh - ANO						
dohoda	ano (rozdíl v p.b.)	41,73	38,71	1,75	6,5	10,56

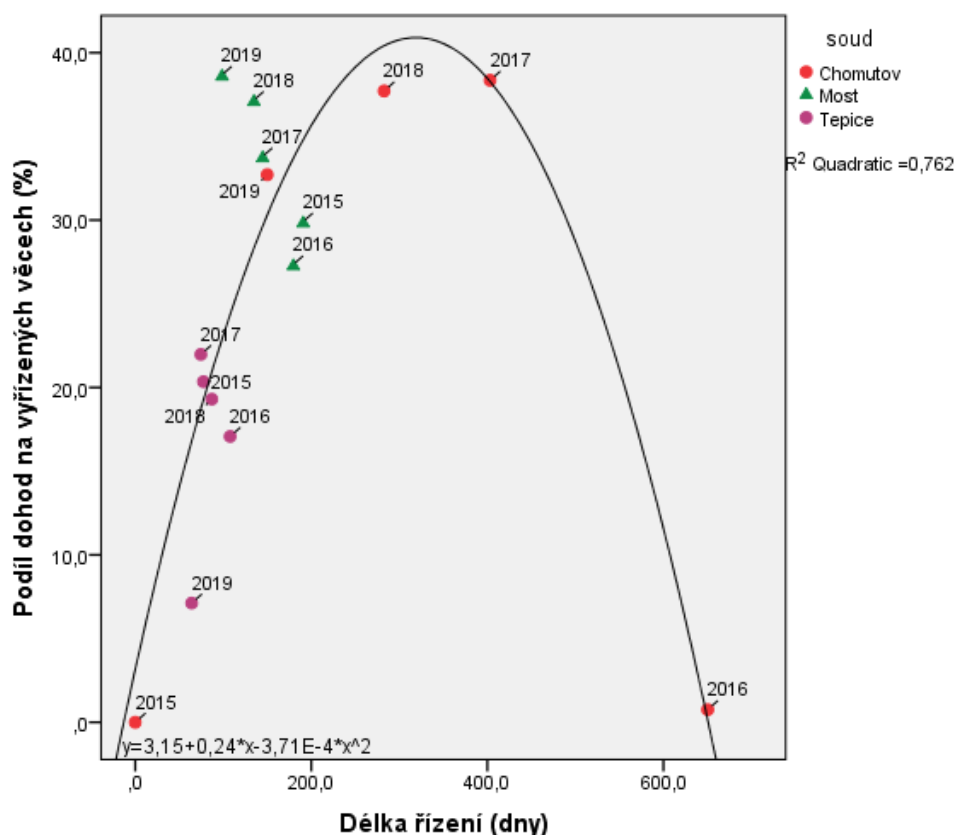
Most - Teplice

		2015	2016	2017	2018	2019
Prvonávrh - NE						
dohoda	ano (rozdíl v p.b.)	9,13	5,51	10,03	16,14	26,49
Prvonávrh - ANO						
dohoda	ano (rozdíl v p.b.)	11,79	14,95	19,54	25,55	44,28

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

V neposlední řadě se evaluace soustředila na objasnění vztahu mezi délkou řízení a podílem dohod na vyřízených věcech. Tato analýza vychází z předpokladu, že nemusí jít jen o vyšší míru dohod jako indikátoru indikujícího pozitivní vliv Cochemské praxe, ale významná je také délka řízení, než je soudní věc rozhodnuta. Níže uvedená analýza ukazuje regresní vztah mezi oběma sledovanými indikátory. Koeficient determinace ukazuje velmi vysoký a ukazuje značnou vysvětlivou hodnotu modelu. Z výsledků je jasně prokazatelný vliv postupně zaváděné Cochemské praxe na okresním soudu v Mostě. Výsledky lze shrnout následovně: (1) jasně se ukazuje meziročně se zvyšující podíl dohod na vyřízených věcech na okresním soudu v Mostě, kdy se současně snižuje průměrná délka řízení, (2) okresní soud v Teplicích vykazuje ve sledovaném období velmi stabilní výsledky, kdy jsou soudní řízení „relativně krátká“ (srovnatelná s okresním soudem v Mostě), nicméně míra dohod je téměř poloviční, (3) délka řízení na okresním soudu v Chomutově je prokazatelně nejvyšší ze srovnávaných soudů a podíl dohod na vyřízených věcech značně kolísá. Vztah mezi podílem dohod na vyřízených věcech a délkou řízení tedy existuje a výsledky naznačují asociaci právě s implementací Cochemské praxe, kdy okresní soud v Mostu vykazuje jak nejvyšší míru dohod, tak i postupně se zkracující délku řízení.

Graf 1: Vztah mezi podílem dohod na vyřízených věcech a délkou řízení mezi vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

5.3. Poznání vlivu edukace, mediace a terapie na výsledky řízení

V následující části je pozornost zaměřena na různé formy práce s rozcházejícími/rozvádějícími se páry u okresního soudu v Mostě. Část takových párů podstoupila edukaci, mediaci či terapii (nebo různé kombinace zmíněného) jako součást implementované Cochemské praxe. Smyslem níže uvedeného hodnocení je proto nalezení potenciálních vlivů uvedených aktivit na výsledky rozhodnutí, délku řízení apod.

V prvním kroku bylo cílem odhalit rozdíly u soudních řízení ukončených dohodou/nedohodou u případů s aplikovanou edukací/mediací/terapií³ a bez této aplikace. Výsledky jasně ukazují, že v případech, kdy byly aplikovány různé formy podpory pro rozvádějící/rozcházející se páry (tj. edukace/mediace/terapie nebo jejich různé kombinace), tak se obecně podařilo dosáhnout mnohem častěji dohody. Když se tyto přístupy nenabízely/neaplikovaly (tj. před implementací Cochemu a realizací projektu s podporou ESF), tak se podařilo dosáhnout dohody „pouze“ u 31,41 %, zatímco u

³ Celkově se jednalo o 274 případů, kdy byla zajištěna jedna z forem podpory pro páry, tj. kdy byla aplikována edukace/mediace/terapie. Vzhledem k nutnosti manuální práce s daty, kdy bylo nezbytné individuálně přiřadit typ podpory ke každému soudnímu případu, bylo analyzováno období 2017 – 2019.

párů, které prošly touto formou podpory, je míra dohody 57,66 %. Rozdíl 26,26 procentních bodů lze považovat za významný výsledek a asociace s aplikací Cochemské praxe je proto značná.

Tabulka 10: Soudní řízení ukončené dohodou/nedohodou u případů s aplikovanou edukací/mediací/terapií a bez aplikace

	soudní případy s implementací "edukace/mediace/ terapie"	soudní případy BEZ implementace "edukace/mediace /terapie"	rozdíl (p.b.)
Dohoda - Ano	57,66%	31,41%	26,26
Dohoda - Ne	42,34%	68,59%	

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Kromě výše uvedeného je patrné, že se mírně proměnila struktura soudních rozhodnutí po zavedení edukací/mediací/terapií u vybraných párů. Rozhodnutí typu „vyhovění“ je vyšší o 5,5 p.b., zpětvzetí dokonce o 7 p.b. Dále se snížil počet „zastavených“ případů (pokles o 8,8 p.b.) Obecně je patrný vliv zavedení tohoto typu podpory na intenzitu různých druhů rozhodnutí.

Tabulka 11: Intenzita různých druhů rozhodnutí u případů s aplikovanou edukací/mediací/terapií a bez této aplikace

	soudní případy s implementací "edukace/mediace/ terapie"	soudní případy BEZ implementace "edukace/mediace/t erapie"	rozdíl (p.b.)
ČÁST.VYH.	0,0%	0,5%	-0,5
JINAK	0,0%	0,2%	-0,2
NEVYHOVĚNÍ	4,4%	7,1%	-2,7
ODMÍTNUTÍ	0,0%	0,3%	-0,3
VYHOVĚNÍ	73,4%	67,9%	5,5
ZASTAVENÍ	3,3%	12,1%	-8,8
ZPĚTVZETÍ	19,0%	12,0%	7,0

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Specifická pozornost se věnovala hodnocení rozdílů v délce řízení u případů s aplikovanou edukací/mediací/terapií a bez této aplikace. V tomto hodnocení nebylo ještě rozlišováno, o jaký druh podpory párům se jednalo (tj. jestli se jednalo pouze o edukaci, nebo mediaci/terapii či jejich kombinace). Detailní rozlišení jednotlivých úrovní práce s páry byla předmětem další části (viz níže). Výsledky tohoto hodnocení jednoznačně prokazují, že u případů s aplikovanou edukací/mediací/terapií se podařilo významně zkrátit celkovou dobu soudního řízení. Průměrná doba byla 128 dní ve srovnání se 191 dny u soudních případů, kdy tento přístup nebyl implementován.

Dále bylo smyslem zjistit, do jaké míry se výsledky liší mezi jednotlivými soudními senáty. Jinými slovy byla pozornost zaměřena na senát soudce, který je hlavním protagonistou Cochemské praxe (nejen)

na okresním soudě v Mostě, ale podporuje i jeho osvětu v dalších regionech a na národní úrovni. Výsledky u tohoto senátu byly komparovány se zbývajících senátů bez rozlišení, tj. nebylo již dále cílem odlišovat jednotlivé soudce (zejména z důvodu citlivosti informací a anonymity). Výsledky prokazují, že soudce u senátu, kde je plnohodnotně aplikovaná filozofie Cochemského modelu vykazuje v průměru kratší délku řízení než zbývající soudní senáty. Současně je zřejmé, že délka řízení se mírně zvýšila při zavedení a aplikaci některé z forem podpory pro rozvádějící se páry (edukace/mediace/terapie), ale současně je u tohoto soudního senátu (aplikujícího Cochemskou praxi) podstatně vyšší míra dohod při zavedení takových forem podpory (podíl dohod je až 70 % - viz tabulka 14). Průměrná doba řízení je 98 dní u soudních případů s implementací edukace/mediace/terapie nebo jejich kombinací. Výsledky je nezbytné hodnotit obezřetně, avšak obecně se ukazuje, že u senátů, které mají Cochemskou praxi zavedenou jen z části se podařilo délku řízení snížit více (z 201 na 140 dní), než v případě senátu, který vyznává Cochemský přístup dlouhodobě.

Tabulka 12: Délka řízení u případů s aplikovanou edukací/mediací/terapií a bez této aplikace

	soudní případy s implementací "edukace/mediace/terapie"	soudní případy BEZ implementace "edukace/mediace/terapie"	rozdíl
průměrná délka řízení (všechny senáty)	128,7	191,8	63,1
senát okresního soudu č. 40	98,4	70,3	-28,1
ostatní soudní senáty	140,3	201,3	61

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Tabulka 13: Komparace mezi senáty na okresním soudě

	soudní případy s implementací "edukace/mediace/terapie"		soudní případy BEZ implementace "edukace/mediace/terapie"		rozdíl mezi senáty "S"	rozdíl mezi senáty "BEZ"	rozdíl u senátu č. 40	rozdíl u ostatních senátů
	senát č. 40	ostatní senáty	senát č. 40	ostatní senáty				
NEVYHOVĚNÍ	9,2%	2,5%	3,9%	7,3%	6,7	-3,4	5,3	-4,8
VYHOVĚNÍ	78,9%	71,2%	83,4%	66,6%	7,7	16,7	-4,4	4,6
ZASTAVENÍ	9,2%	1,0%	3,9%	12,7%	8,2	-8,8	5,3	-11,7
ZPĚTVZETÍ	2,6%	25,3%	7,6%	12,3%	-22,6	-4,7	-5	12,9

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Tabulka 14: Míra dohody při komparaci soudních senátů a rozlišení implementace edukace/mediace/terapie

		soudní případy s implementací "edukace/mediace/ terapie"	soudní případy BEZ implementace "edukace/mediace/ terapie"
senát č. 40	Dohoda - ne	30,3%	45,4%
	Dohoda - ano	69,7%	54,6%
ostatní senáty	Dohoda - ne	47,0%	70,4%
	Dohoda - ano	53,0%	29,6%

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Specificky bylo následně zkoumáno, jakým způsobem bylo u senátu č. 40 soudní rozhodnutí ukončeno, tj. jestli je výsledkem výlučná, střídavá nebo společná péče o dítě. Vzhledem k neexistenci systematické evidence (a nutnosti ručního přiřazení ze soudního spisů) bylo tímto způsobem zhodnoceno alespoň období 2018 – 2019. Výsledky jednoznačně ukazují, že nadpoloviční část výsledků procesu je u soudního senátu aplikujícího Cochemskou praxi zakončeno společnou (případně střídavou) péčí (celkem 55 %, přičemž společná péče je z toho ve 48 % případů). Vzhledem k jednotlivým typům péče o dítě a nezletilé (a v souvislosti s dlouhodobou praxí v Česku) to lze považovat za pozitivní výsledek.

V další části analýzy bylo provedeno citlivější zhodnocení jednotlivých typů podpory edukace/mediace/terapie a jejich kombinace (pozn. některé páry prošly např. edukací i mediací, nebo edukací a terapií apod.) Výsledky odhalily nejvyšší míru uzavřených dohod v případě párů, které prošly pouze edukací (pozn. edukace je nejčastější formou podpory a zúčastní se jí většina párů). Další vysoký podíl uzavřené dohody byl identifikován u párů, které prošly edukací a následně terapií. Naopak ve všech zbylých případech, tj. mediace, terapie (samostatně), nebo v kombinaci mediace a terapie, se dohody u většiny párů nepodařilo dosáhnout. Výsledky lze generalizovat tak, že edukace je klíčová forma podpory rozvádějícím/rozcházejícím se pářím. Naopak páry, které neprošly edukací a využily pouze mediaci či terapii (nebo jejich kombinaci) dohody dosahují podstatně obtížněji.

Současně se při detailním hodnocení jednotlivých forem podpory prokázalo, že v případě edukace a kombinace edukace s mediací či edukace s terapií se daří zkrátit celkovou délku řízení (např. v případě edukace na 101 dní, v případě kombinace edukace a terapie cca 45 dní). Obecně nejvyšší délku řízení vykazují případy, které jsou nakonec ukončeny „zastavením“ nebo „zpětvzetím“ (i přesto, že páry projdou některou z forem podpory).

Tabulka 15: Rozdíly a charakteristiky mezi různými formami práce s rozvádějícími se páry

		Podíl	Průměrná délka jednání	Průměrný počet jednání
Edukace	NEVYHOVĚNÍ	4%	61,5	-
	VYHOVĚNÍ	78%	101,3	-
	ZASTAVENÍ	3%	45,6	-
	ZPĚTVZETÍ	15%	112,1	-
Mediace	NEVYHOVĚNÍ	8%	258,0	3,0
	VYHOVĚNÍ	58%	193,2	2,1
	ZASTAVENÍ	8%	203,0	1,5
	ZPĚTVZETÍ	27%	178,6	1,7
Terapie	NEVYHOVĚNÍ	33%	240,5	2,5
	VYHOVĚNÍ	67%	101,8	2,0
	ZASTAVENÍ	0%	0,0	0,0
	ZPĚTVZETÍ	0%	0,0	0,0
Edukace + Mediace	NEVYHOVĚNÍ	0%	0,0	0,0
	VYHOVĚNÍ	80%	143,7	1,8
	ZASTAVENÍ	0%	0,0	0,0
	ZPĚTVZETÍ	20%	146,2	1,0
Edukace + Terapie	NEVYHOVĚNÍ	0%	0,0	0,0
	VYHOVĚNÍ	83%	45,6	1,8
	ZASTAVENÍ	0%	0,0	0,0
	ZPĚTVZETÍ	17%	153,0	1,0
Mediace + Terapie	NEVYHOVĚNÍ	0%	0,0	0,0
	VYHOVĚNÍ	55%	103,7	1,8
	ZASTAVENÍ	0%	0,0	0,0
	ZPĚTVZETÍ	45%	227,0	1,0
Edukace + Mediace + Terapie	NEVYHOVĚNÍ	0%	0,0	0,0
	VYHOVĚNÍ	50%	154,0	1,0
	ZASTAVENÍ	0%	0,0	0,0
	ZPĚTVZETÍ	50%	157,0	0,0

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Tabulka 16: Rozdíly a charakteristiky mezi různými formami práce s rozvádějícími se páry – specifický pohled na výsledek „vyhovění“

		Podíl	Průměrná délka jednání	Průměrný počet jednání
Edukace	VYHOVĚNÍ	78%	101,3	-
Mediace	VYHOVĚNÍ	58%	193,2	2,1
Terapie	VYHOVĚNÍ	67%	101,8	2,0
Edukace + Mediace	VYHOVĚNÍ	80%	143,7	1,8
Edukace + Terapie	VYHOVĚNÍ	83%	45,6	1,8
Mediace + Terapie	VYHOVĚNÍ	55%	103,7	1,8
Edukace + Mediace + Terapie	VYHOVĚNÍ	50%	154,0	1,0

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Tabulka 17: Rozdíly a charakteristiky mezi různými formami práce s rozvádějícími se páry – případy ukončené (ne)dohodou

	Edukace	Mediace	Terapie	Edukace + Mediace	Edukace + Terapie	Mediace + Terapie	Edukace + Mediace + Terapie
Dohoda - ne	35%	56%	67%	43%	17%	73%	50%
Dohoda - ano	65%	44%	33%	57%	83%	27%	50%
rozdíl	31	-12	-33	13	67	-45	0

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

5.2 Změny v síti partnerů

Zapojené zainteresované strany

Cochemská praxe je založena na společném postupu a spolupráci mnoha partnerů, kteří společně působí na rozpadající se pár tak, aby dospěl ke vzájemné dohodě ohledně péče o nezletilé děti. Podobně i projekt Cochemská praxe v ČR byl založen na spolupráci různých institucí a partnerů, ať již oficiálně, nebo neoficiálně. Oficiálními partnery projektu byli:

- Okresní soud v Mostě
- Ústecký kraj

Síť partnerů spolupracujících na zavádění Cochemské praxe však byla mnohem širší a zahrnovala různé subjekty, které se buď pravidelně nebo nepravidelně účastnily jednání pracovních skupin. Pracovní skupiny projektu byly v podstatě dvojího charakteru a zahrnovaly takzvaný užší pracovní tým, který se scházel častěji a řešil i operativní věci v projektu, a širší pracovní skupinu, která se scházela v delších intervalech.

Užší skupinu tvořil realizátor projektu Mosty – sociálně psychologické centrum, z.s., dále Okresní soud v Mostě a Odbor sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) Most. Tato pracovní skupina projektu se scházela pravidelně a intenzivně řešila zavádění Cochemské praxe v Mostě, nastavení podmínek spolupráce a pravidel pro fungování Cochemského přístupu, zajišťovala spolupráci s klienty. Subjekty v této pracovní skupině se prakticky podílely na nastavení metodiky a aplikaci Cochemského přístupu v rámci projektu.

Širší skupinu zainteresovaných stran pak tvořily další subjekty, které měly o využití Cochemské praxe zájem, nebo mohli svým pohledem či zkušenostmi s nastavením či aplikací Cochemské praxe pomoci. Širší pracovní skupiny byly otevřené všem zájemcům a během realizace projektu se jich účastnil větší počet subjektů. Mezi nejčastější a neaktivnějšími zainteresované strany patřili:

- OSPOD Litvínov
- Women for Women, o.p.s.
- Diakonie České církve evangelické – Středisko sociální pomoci v Mostě
- NIDAR – Národní institut pro děti a rodinu, z.s.

- Ústecký kraj
- Bateau Ústí nad Labem

V průběhu projektu se některých pracovních skupin účastnily i další osoby z různých institucí, nicméně jejich zapojení bylo spíše extenzivní a hlavním cílem bylo načerpat informace pro svoji praxi.

Důležitým hráčem mezi zainteresovanými stranami byli dodavatelé vzdělávacích služeb. Tito dodavatelé v první fázi vzdělávali mediátory, kterým následně poskytovali konzultace a supervize. Tyto zainteresované strany byly důležité zejména pro zavedení služeb poskytovaných projektem.

Z provedených rozhovorů lze konstatovat závěr, že počet zainteresovaných stran účastnících se jednání v rámci projektu se v průběhu realizace rozšiřoval. Postupně se jednání pracovních skupin účastnily další organizace, které byly buď osloveny ze strany realizátorů, nebo si informaci o existenci projektu a jednání pracovních skupin samy vyhledaly. Síť klíčových partnerů, mezi které patřil realizátor, OS v Mostě, OSPOD most a Litvínov a Ústecký kraj, však byla vytvořena již v počátku projektu a byla pro realizaci projektu a zavádění Cochemské praxe nejdůležitější.

Zainteresované strany, které se připojovaly postupně v průběhu projektu a netvořily užší skupinu hned od začátku projektu, spíše čerpaly informace nebo se informačně podílely pouze na určité části tématiky, která se jich přímo týkala. Jejich přínos pro projekt tak byl pouze minimální a spočívá spíše v případném přenesení Cochemské praxe nebo její části do jiných regionů či služeb. Ze zainteresovaných stran, které se připojily až v průběhu projektu, lze za významné považovat zejména dvě organizace, které se podílejí na udržitelnosti projektu po jeho skončení. První z nich je Diakonie České církve evangelické – Středisko sociální pomoci v Mostě, která převezme a bude po skončení projektu realizovat edukační a mediační služby. Druhou je potom nadace Women for Women, o.p.s., která se aktivně zapojila do řešení projektu v jeho průběhu a bude financovat edukace po skončení projektu.

Iniciace zapojení zainteresovaných stran

Některé zainteresované strany se projektu účastnily již od samého počátku, respektive již v době příprav projektu. Těmito zainteresovanými stranami byl kromě realizátora zejména OS v Mostě, Krajský úřad Ústeckého kraje, OSPOD Most a OSPOD Litvínov. Tyto zainteresované strany byly důležité pro nastavení a fungování projektu. Jejich zapojení bylo iniciováno přípravným realizačním týmem projektu. Klíčovou roli v iniciaci zapojení partnerů sehrál zejména předseda OS v Mostě Mgr. Martin Beneš, který byl a je významným propagátorem myšlenky aplikace Cochemské v České republice. Mgr. Beneš začal zavádět Cochemskou myšlenku v praxi okresního soudu již před začátkem projektu, který byl logickým vyústěním této iniciativy. Všechny tyto zainteresované strany projektu spolupracovaly již před začátkem realizace projektu.

Další zainteresované strany se zapojovaly postupně, a ne vždy byla jejich účast na jednáních pracovních skupin pravidelná. Zapojení těchto dalších zainteresovaných stran vzniklo většinou na základě informací o projektu, které byly projektovým týmem nebo partnery prezentovány na určitých akcích či v rámci propagace projektu. Tyto zainteresované strany následně využily možnosti účastnit se pracovních jednání z vlastní vůle, neboť se problematikou opatrovnictví nebo některou její částí profesně zabývají. Jejich motivací bylo převážně získat informace o možnostech aplikace Cochemské praxe a jejího využití pro svoje činnosti.

Celkově tak lze vysledovat dva hlavní způsoby iniciace zapojení zainteresovaných stran:

- Iniciace ze strany projektového týmu již v době přípravy projektu. Tímto způsobem byly do projektu zapojeny hlavně zainteresované strany, které byly klíčové pro úspěšnou realizaci projektu.
- Zapojení zainteresovaných stran z vlastní vůle. Tímto způsobem byly do projektu zapojeny zainteresované strany, jejichž hlavní motivací bylo primárně zjištění informací o Cochemské praxi a možnostech jejího využití pro svoji činnost.

Přínos zainteresovaných stran

V rámci řízeného rozhovoru definoval zástupce realizátora přínosy jednotlivých zainteresovaných stran pro realizaci projektu. Největší přínos pro přípravu a vlastní realizaci projektu měl zcela jistě Okresní soud v Mostě. Předseda OS v Mostě Mgr. Beneš jako významný propagátor myšlenky Cochemského přístupu byl jednak iniciátorem celého projektu, jednak intenzívně spolupracoval s realizátorem v době vlastní realizace. Angažovanost předsedy OS v projektu byla určitě i významným faktorem pro zapojení dalších klíčových zainteresovaných stran, zejména Mosteckého a Litvínovského OSPODu.

OSPOD Most a OSPOD Litvínov byli rovněž významnými partnery, kteří umožnili plynulou a efektivní realizaci projektu. Jejich přínosem pro síť partnerů v projektu byla zejména aktivní spolupráce na zavádění Cochemské praxe přímo u rozpadajících se rodin. Oba OSPODy se zapojily do vyladování, připomínkování a nastavování podmínek pro fungování Cochemské praxe. OSPODy byly důležité v prvotním kontaktu a práci s klienty a zejména přínosné byly jejich zkušenosti z přímé práce s dětmi a rodinami. Tento pohled mohly poté prezentovat a vnést do nastavení a aktivit projektu.

Významnější přínos pro realizaci projektu mělo ještě zapojení spolku NIDAR – Národního institutu pro děti a rodinu, který se do projektu zapojil až v době jeho realizace. Přínosem této zainteresované strany bylo zejména velké know-how z práce s rodinou, páry a mediací. Do projektu přinášel NIDAR zkušenosti z dané problematiky z jiných i zahraničních projektů.

Ostatní zapojené zainteresované strany přinášely různé dílčí know-how a zkušenosti ze svých projektů. Pro realizaci projektu bylo zapojení těchto zainteresovaných stran přínosné, avšak nikoli klíčové.

Některé zainteresované strany měly významný přínos nikoli pro samotnou realizaci projektu, ale pro pokračování a udržitelnost aktivit po skončení projektu. Jejich zapojení a přínos pro udržitelnost dle realizátora je uveden dále.

Ústecký kraj byl již oficiálním partnerem projektu v době realizace. Přínos jeho zapojení v době realizace spočíval spíše v politické podpoře projektu a konzultacích. Významným přínosem po skončení realizace projektu je převzetí závazku financování následných aktivit zavedených projektem. Ústecký kraj převzal financování mediací jakožto sociální služby, čímž umožnil pokračování aplikace zavedené Cochemské praxe, respektive jedné z jejích důležitých součástí.

Diakonie České církve evangelické – Středisko sociální pomoci v Mostě je další zainteresovanou stranou, jejíž největší přínos spočívá v následných aktivitách pro udržitelnost projektu. Diakonie přebírá po skončení projektu aktivitu zajišťování mediací pro rozpadající se páry. Převzetí mediací je

výsledkem zapojení Diakonie do sítě zainteresovaných stran projektu, kde aktivně vystupovala již v průběhu projektu a pravidelně s realizačním týmem sdíleli informace o své činnosti, která byla relevantní k projektu zavádění Cochemské praxe.

Z vlastní iniciativy se k jednáním pracovní skupiny projektu připojila nezisková organizace Women for Women, která funguje i jako nadace. Organizace jednak pomáhala se zaváděním Cochemské praxe a jejím nastavováním v rámci projektu, ale významný je i její přínos pro pokračování aktivit projektu a udržitelnost. Women for women se v rámci své nadační činnosti rozhodla dále financovat zavedené edukace po skončení projektu. V době zpracování evaluační zprávy je v jednání i možnost financování terapií, které nejsou sociální službou.

Celkově lze konstatovat, že zapojení výše uvedených zainteresovaných stran bylo přínosné jak pro realizaci projektu, tak pro jeho následnou udržitelnost a pokračování aktivit. I další zde explicitně nezmíněné zainteresované strany, které se účastnily jednání pracovní skupiny, hodnotí realizátor jako přínosné, avšak nikoli klíčové pro realizaci a udržitelnost projektu. Zapojení zainteresovaných stran klíčových pro realizaci projektu bylo dohodnuto již v době přípravy projektu a z iniciativy projektového týmu. Ostatní zainteresované strany, které se přidaly až v průběhu realizace převážně z vlastní vůle, přinesly do sítě partnerů spíše dílčí informace a know-how ze svých činností. Zapojení nových partnerů bylo důležité hlavně pro pokračování aktivit a udržitelnost výsledků projektu.

Z pohledu realizátora by kvalitnějšímu zavedení Cochemské praxe přispělo zapojení advokátů zastupujících klienty v rozvodovém, respektive opatrovnickém řízení a zapojení medií.

Přínos projektu pro zainteresované strany

Jednoduchým dotazníkovým šetřením mezi vybranými partnery byl zjišťován i přínos jejich zapojení do projektu pro ně a jejich činnost. Celkem bylo vyplněno 5 dotazníků zastupujících 4 partnery. Všechny oslovené zainteresované strany se účastnily jednání pracovní skupiny Cochemského modelu a s výjimkou nadace Women for Women i vzdělávacích seminářů. OSPOD Most a OSPOD Litvínov potom byli i členy užší pracovní skupiny.

Všechny oslovené zainteresované strany považují svoje zapojení buď za zcela dostatečné (2 odpovědi), nebo spíše dostatečné (3 odpovědi). To koresponduje i s názorem realizátora, který uváděl, že všechny tyto organizace se zapojovaly do projektu dostatečně a plnily roli, která od nich byla očekávána.

S výjimkou ODPODu Litvínov se respondenti shodují v tom, že spíše neměli možnost připomínkovat proces nastavení Cochemské praxe. V případě nadace Women for Women a Diakonie ČCE je tato odpověď logická, neboť se zapojily až v době, kdy projekt byl již nastaven a určitou dobu probíhal. Současně je Cochemský přístup do určité míry daný a ani sám realizátor neměl úplnou volnost při jeho zavádění v praxi Okresního soudu v Mostě.

Všechny zainteresované strany, které vyplnily dotazník, považují spolupráci na Cochemském modelu buď jako velmi přínosnou (2 odpovědi), nebo jako spíše přínosnou (3 odpovědi). Konkrétně spatřují oslovené zainteresované strany ve svém zapojení do projektu následující přínosy:

OSPOD Most:

- rychlejší a efektivnější řešení opatrovnických sporů (v mnoha případech je uzavřená dohoda mezi rodiči naplňována)
- vznik nových nástrojů pomoci rodině – školení rodičů, mediace, terapeutické služby
 - díky těmto nástrojům se ve více případech stabilizovala situace v rodině
 - rodičům byly nabídnuty možnosti řešení opatrovnických sporů (do této doby tuto funkci zastával pouze OSPOD jako kolizní opatrovník dítěte)
 - Jednotnost všech spolupracujících institucí za účelem zplnomocnit rodiče, aby oni byli ti, kteří rozhodují o budoucí péči o své děti
- Participace dítěte
 - rodiče jsou díky školení informováni o nutnosti zapojit své dítě do procesu opatrovnického řízení
 - rodičům v rámci školení nabídnuty cesty k vedení pohovoru s dítětem
 - participace dítěte i ze strany OSPOD v roli kolizního opatrovníka dítěte

OSPOD Litvínov

- Zjednodušení práce pro OSPOD,
- Nastavení jednotného postupu u všech spolupracujících organizací,
- Vznik nových služeb a nástrojů pomoci rodině, které do té doby chyběly, zejména mediace, edukace a terapie.

Diakonie CČE

- V rámci absolvování semináře Dítě a rozvod sociální pracovníce v praxi využily Rodičovský plán,
- Posílení spolupráce jednotlivých partnerů a institucí v Mostě,
- Navázání dlouhodobé spolupráce s novými partnery zapojenými do sítě zainteresovaných stran,
- posílení týmu občanské poradny na pozici sociálního pracovníka v rámci Cochemského modelu (2x DPP, 1,0 úvazku).

Women for Women

- Využití zkušeností ve vlastním projektu Servis rodiny.

6. Závěry

Tato závěrečná evaluační zpráva přinesla nové poznatky o implementaci Cochemského modelu v praxi. Zpráva přináší odpovědi na stanovené evaluační otázky, tj. (1) Jak se změnilы základní charakteristiky opatrovnického řízení (délka řízení, počet řízení končících dohodou, apod.) v praxi OS v Mostě po zavedení Cochemské praxe?, (2) Jak se změnilы základní charakteristiky opatrovnického řízení na OS v Mostě po zavedení Cochemské praxe v porovnání s jinými soudy?, (3) Jak ovlivnily aktivity projektu (edukace, mediace a terapie) průběh a výsledek opatrovnického řízení? a (4) Jak

realizace projektu ovlivnila spolupráci a činnost dotčených subjektů v rámci sítě partnerů? Odpovědi na tyto otázky jsou uvedeny v manažerském shrnutí.

Z metodického pohledu byla evaluace založena na kombinaci kvantitativního a kvalitativního přístupu ke sběru a vyhodnocení dat. Evaluace byla realizována ve čtyřech hlavních rovinách. Nejprve bylo smyslem komparovat vývoj a změny na okresním soudě v Mostě před a po zavedení Cochemské praxe, dále bylo provedeno hodnocení kontrafaktuálním přístupem, tj. měření rozdílů mezi vybranými charakteristikami soudních jednání ve stejném období na soudech v Mostě, Teplicích a Chomutově. Soudy v Teplicích a v Chomutově byly vybrány jako kontrafaktuální skupina soudů lokalizovaných ve stejném strukturálně postiženém kraji (s řadou podobných sociálních i ekonomických charakteristik jako např. míra rozvodovosti, míra vzdělanosti, průměrné mzdy aj.), které ovšem Cochemský model neimplementují. V další rovině byla pozornost věnována srovnání soudních senátů uvnitř okresní soudu v Mostu, kdy došlo ke komparaci charakteristik soudních případů hlavního protagonisty Cochemské praxe a zbývajících soudců. V poslední části bylo snahou zachytit přínosy a dopady u skupiny stakeholderů, kteří byli implementací Cochemské praxe dotčeni nebo se přímo podíleli na jejím nastavování. Kombinaci uvedených metodických přístupů lze považovat za velmi vhodnou, jelikož se podařilo komplexně vyhodnotit příspěvek zavedení Cochemského modelu v praxi.

Toto hodnocení lze považovat za jeden z prvních pokusů o objasnění výsledků přístupu Cochemské praxe v Česku. Jelikož jsou v současné době známy pokusy o zavedení této filozofie na vybraných soudech v Česku, bude nezbytné v podobných evaluacích pokračovat a výsledky komparovat. Ačkoliv byla evaluace provedena v několika rovinách (tj. změny uvnitř soudu, mezi jednotlivými senáty i mezi okolními soudy) mají výsledky omezenou možnost generalizace. Jinými slovy lze konstatovat, že všechny provedené analýzy jednoznačně ukazují na pozitivní vliv Cochemského modelu na míru dohod, délku řízení aj. (zprostředkovaně tedy na spokojenost dítěte), ale jedná se o výsledky z jednoho okresu a po rozšíření Cochemské praxe do dalších částí Česka je vhodné tyto výsledky ověřit na příkladu dalších okresních soudů.

Přílohy

Příloha 1: Vývoj a změny soudních rozhodnutí na okresním soudě v Teplicích

	Okresní soud Teplice (bez implementace Cochem)				
	2015	2016	2017	2018	2019
ČÁST.VYH.	2%	1%	0%	1%	0%
JINAK	1%	1%	1%	2%	0%
NEVYHOVĚNÍ	9%	11%	9%	10%	8%
ODMÍTNUTÍ	1%	0%	0%	1%	0%
VYHOVĚNÍ	73%	69%	71%	70%	73%
ZASTAVENÍ	13%	18%	19%	18%	17%
ZPĚTVZETÍ	0%	0%	0%	0%	0%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 2: Srovnání a vývoj podílu dohod, podaných dalších návrhů a odvolání na okresním soudě v Teplicích

	Okresní soud Teplice (bez implementace Cochem)						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dohoda	-	-					
ne	-	-	80%	83%	78%	81%	93%
ano	-	-	20%	17%	22%	19%	7%
Podán další návrh	-	-					
ne	-	-	81%	80%	87%	91%	99%
ano	-	-	19%	20%	13%	9%	1%
Odvolání	-	-					
ne	-	-	100%	100%	100%	100%	100%
ano	-	-	0%	0%	0%	0%	0%

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 3: Srovnání a vývoj podaných prvonávrhů a míra jejich ukončení dohodou/nedohodou na okresním soudě v Teplicích

		Okresní soud Teplice (bez implementace Cochem)						
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Prvonávrh	<i>ne - abs.</i>	-	-	590	744	606	636	347
	dohoda <i>ne (%)</i>	-	-	88%	88%	84%	87%	95%
	dohoda <i>ano (%)</i>	-	-	12%	13%	16%	13%	5%
Prvonávrh	<i>ano - abs.</i>	-	-	501	439	418	421	243
	dohoda <i>ne (%)</i>	-	-	70%	75%	69%	71%	89%
	dohoda <i>ano (%)</i>	-	-	30%	25%	31%	29%	11%

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 4: Vývoj a změny soudních rozhodnutí na okresním soudě v Chomutově

	Okresní soud Chomutov (bez implementace Cochem)				
	2015	2016	2017	2018	2019
JINAK	2%	1%	0%	0%	0%
NEVYHOVĚNÍ	2%	4%	6%	5%	6%
ODMÍTNUTÍ	1%	2%	5%	3%	2%
VYHOVĚNÍ	71%	66%	66%	68%	69%
ZASTAVENÍ	8%	9%	18%	20%	21%
ZPĚTVZETÍ	16%	18%	5%	3%	2%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 5: Srovnání a vývoj podílu dohod, podaných dalších návrhů a odvolání na okresním soudě v Chomutově

Okresní soud Chomutov (bez implementace Cochem)							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dohoda	-	-					
ne	-	-	100%	99%	62%	62%	67%
ano	-	-	0%	1%	38%	38%	33%
Podán další návrh	-	-					
ne	-	-	82%	85%	91%	93%	97%
ano	-	-	18%	15%	9%	7%	3%
Odvolání	-	-					
ne	-	-	93%	96%	95%	95%	93%
ano	-	-	7%	4%	5%	5%	7%

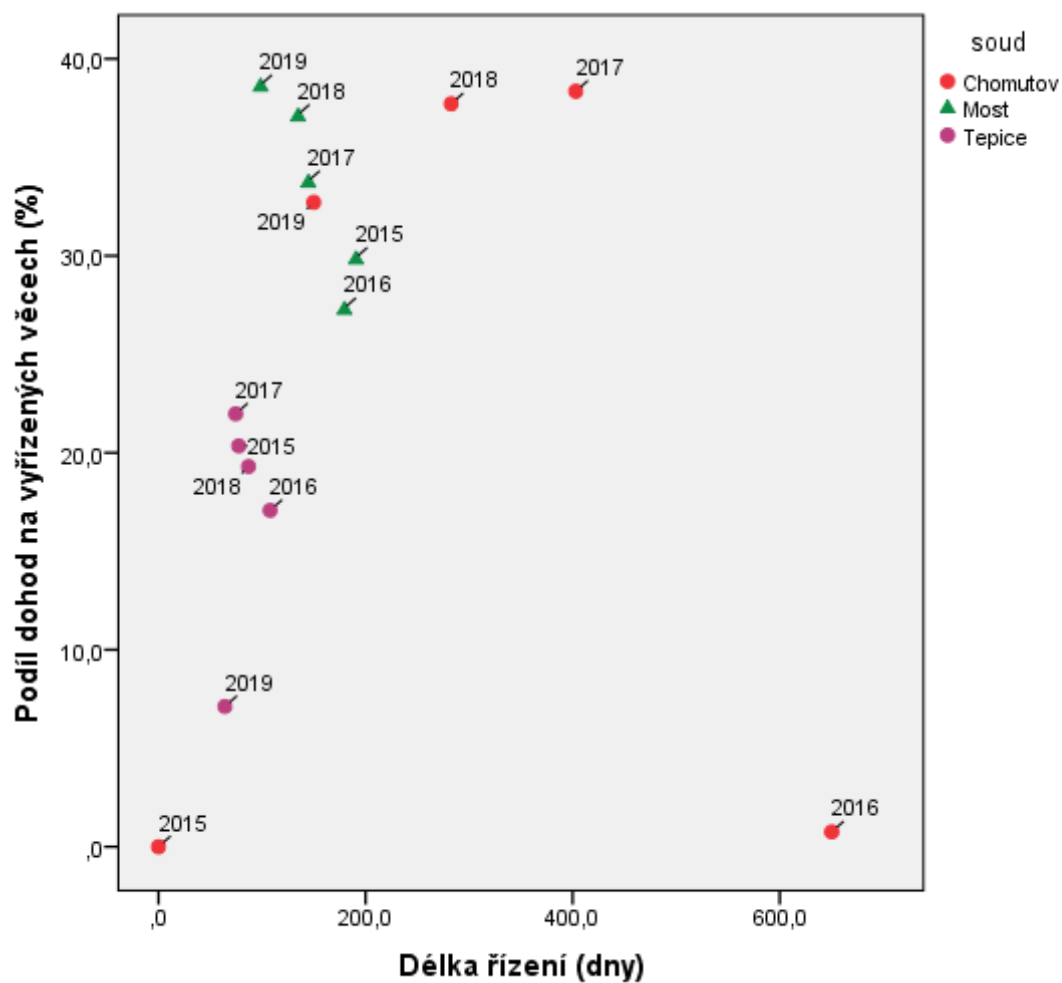
Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 6: Srovnání a vývoj podaných prvonávrhů a míra jejich ukončení dohodou/nedohodou na okresním soudě v Chomutově

Okresní soud Chomutov (bez implementace Cochem)								
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Prvonávrh	<i>ne - abs.</i>	-	-	232	289	463	615	324
	dohoda <i>ne (%)</i>	-	-	100%	100%	76%	76%	81%
	dohoda <i>ano (%)</i>	-	-	0%	0%	24%	24%	19%
Prvonávrh	<i>ano - abs.</i>	-	-	303	375	666	769	376
	dohoda <i>ne (%)</i>	-	-	100%	99%	51%	51%	56%
	dohoda <i>ano (%)</i>	-	-	0%	1%	49%	49%	44%

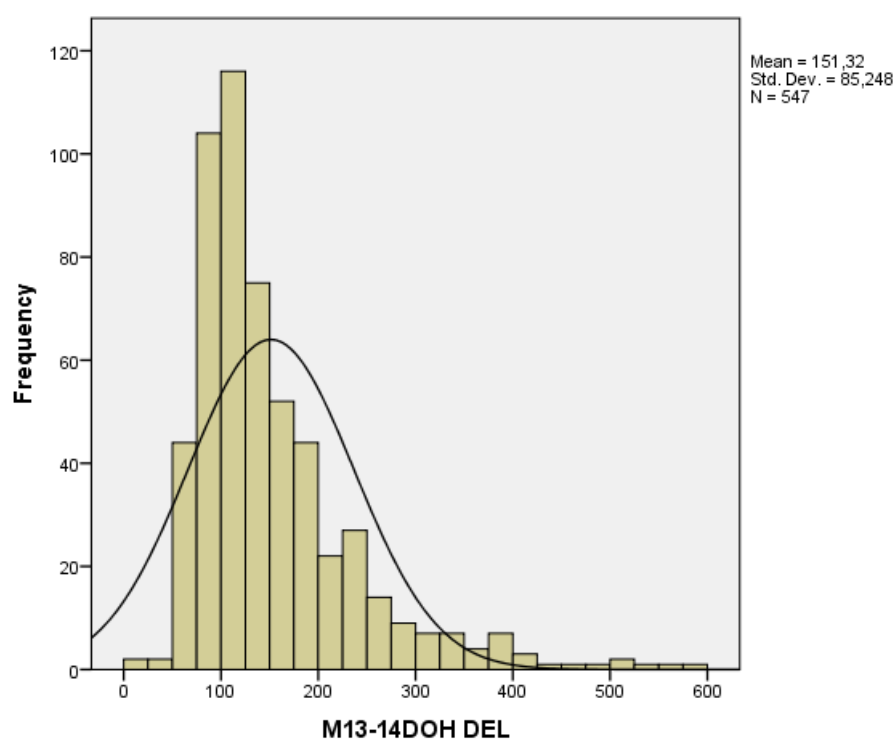
Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 7: Vztah mezi podílem dohod na vyřízených věcech a délkou řízení mezi vybranými okresními soudy v Ústeckém kraji

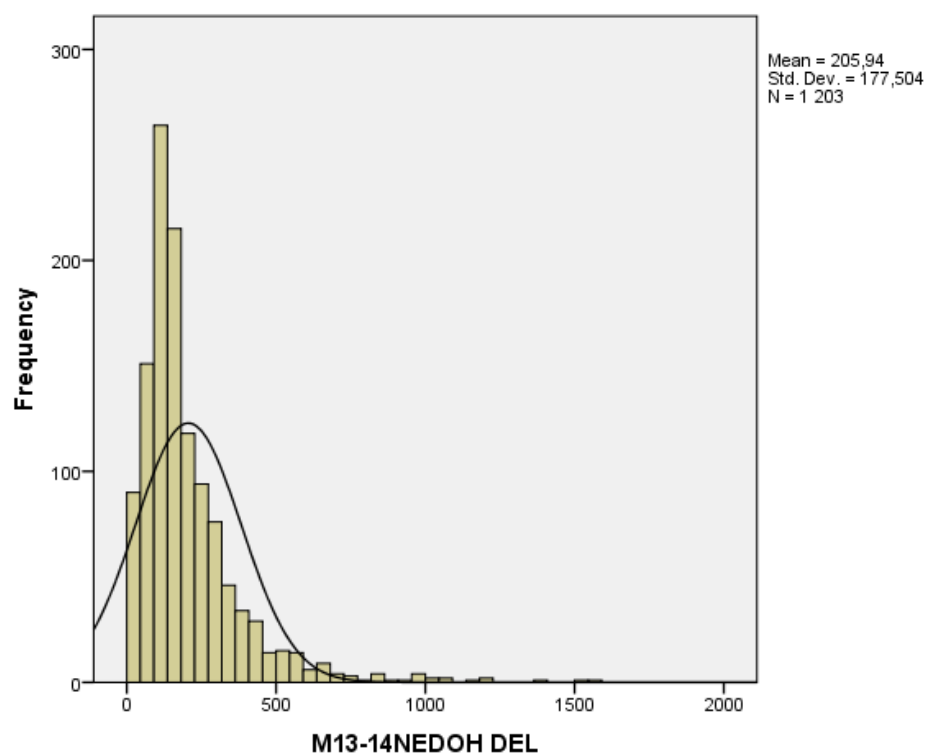
Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 8: Délka řízení, které bylo ukončené dohodou – okresní soud Most (2013 - 2014)

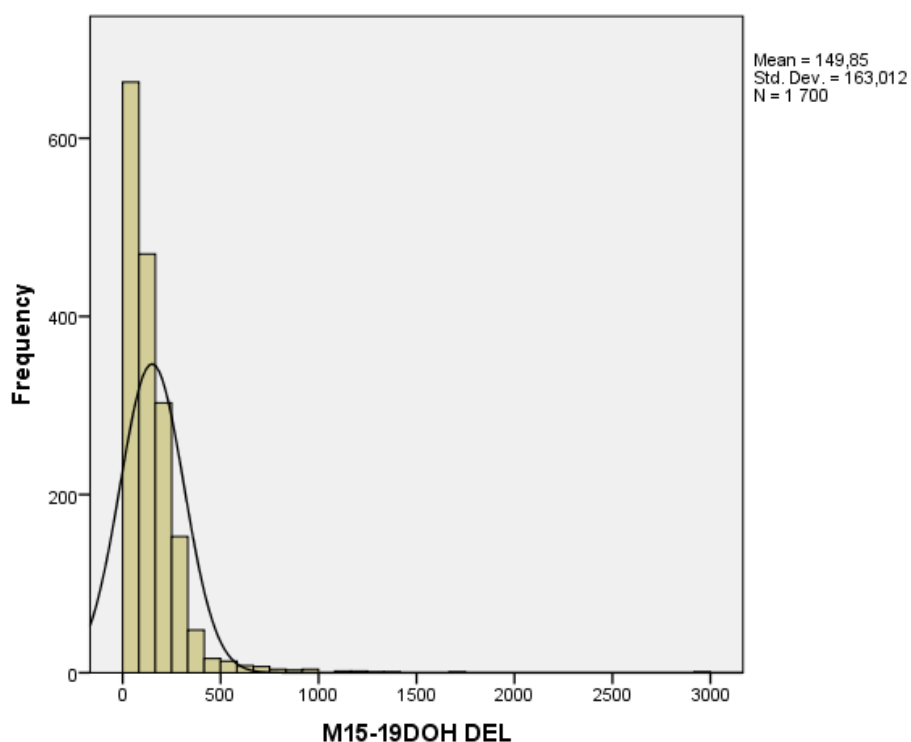
Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 9: Délka řízení, které nebylo ukončené dohodou – okresní soud Most (2013 - 2014)

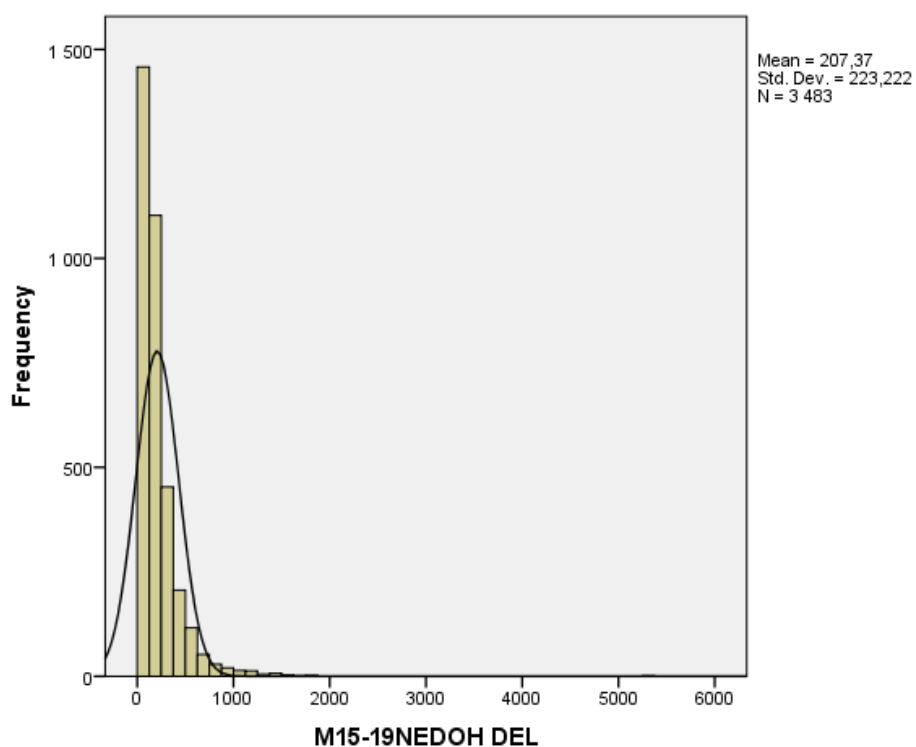
Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 10: Délka řízení, které bylo ukončené dohodou – okresní soud Most (2015 - 2019)

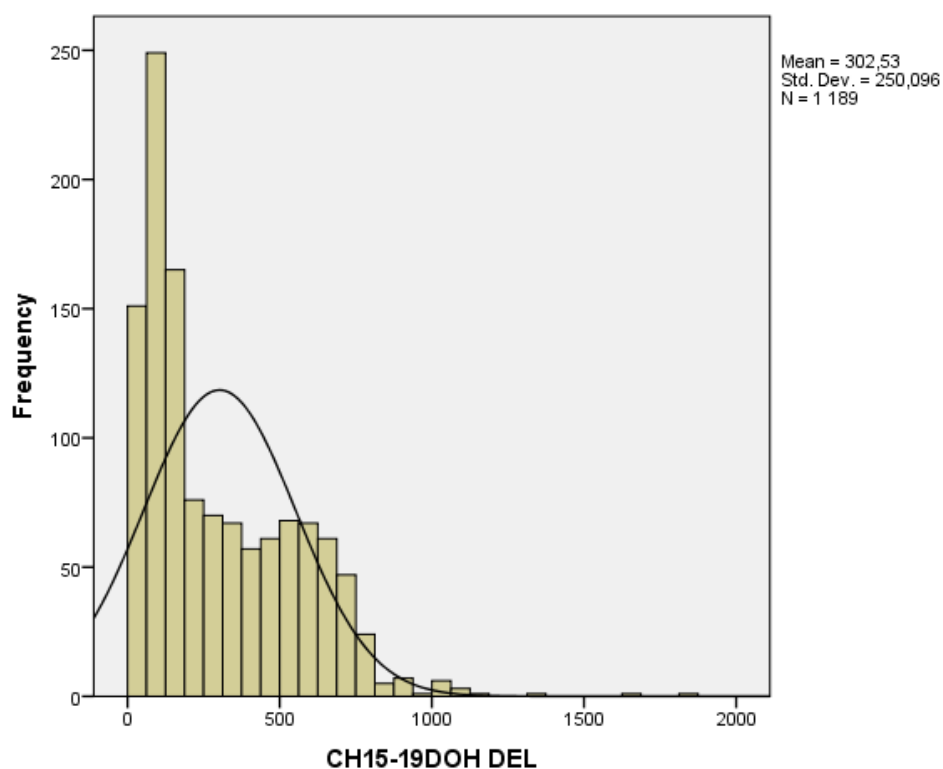
Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 11: Délka řízení, které nebylo ukončené dohodou – okresní soud Most (2015 - 2019)

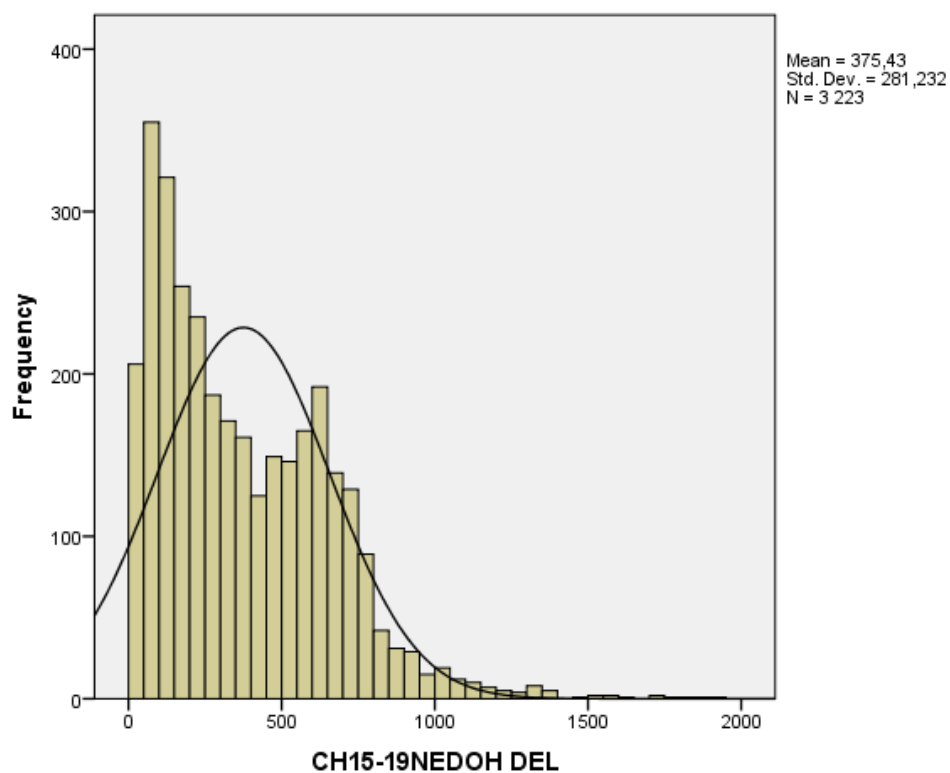
Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 12: Délka řízení, které bylo ukončené dohodou – okresní soud Chomutov (2015 - 2019)

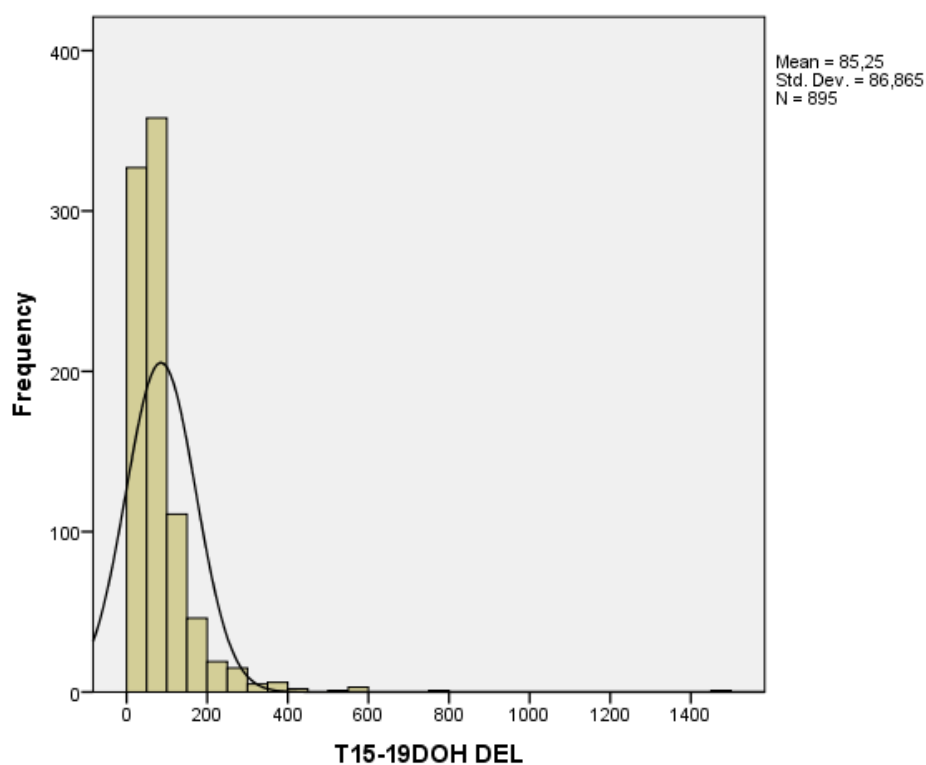
Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 13: Délka řízení, které nebylo ukončené dohodou – okresní soud Chomutov (2015 - 2019)

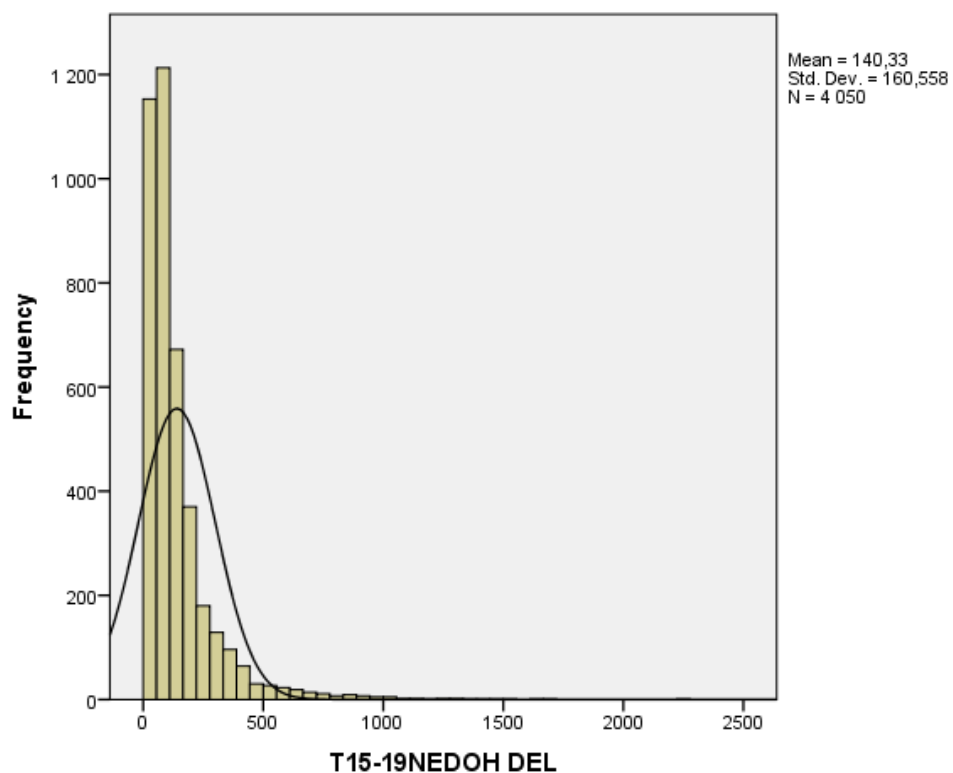
Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 14: Délka řízení, které bylo ukončené dohodou – okresní soud Teplice (2015 - 2019)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě

Příloha 15: Délka řízení, které nebylo ukončené dohodou – okresní soud Teplice (2015 - 2019)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých okresním soudem v Mostě